



מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קמ"ט | ראש השנה | תשפ"ד

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
כנסת השבת	איאת השבת	בגומם	כנסת השבת	איאת השבת	בגומם	כנסת השבת	איאת השבת	בגומם	כנסת השבת	איאת השבת	בגומם
18:10	19:23	20:01	18:25	19:23	19:59	18:47	19:53	20:15	20:03	20:25	20:25

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:

חשיפה: תקיעת שופר בתוככי מחנה סובייטי בסיביר הקפואה באישור מפקד

המחנה | עמ' ה'

סגולה: להמליץ טוב על ישראל ולדון אותם לכף זכות בפרט בירח האיתנים | עמ' ב'

אקטואליה: האם ראוי להכריז קודם תקיעת שופר "לכוין לצאת

מצות שמיעת קול שופר" | עמ' י"ב

השבוע בגליון:

מיוחד:
סוכה בפרגולה
חלק ב' | עמ' ט"ז



פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות



"רבונו של עולם, תן את פחדך עלינו בחן..."

קרה פעם לפני ראש השנה שנכנס איש אחד אליו להגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בעת שכיהן ברבנות בלונדון בבית הדין, כדי לקבל אישור שהגו ראוי לשמש שליח ציבור בתפילות הימים הנוראים.

לפי תקנות הקהל המסורתיות בלונדון, לא היה אדם רשאי לשמש חזן בשכר בבית כנסת, אלא אם הצטייד תחילה באישור מן הרב.

פנה רבינו אל האיש באמירה כזאת: "יבין מר, הקהילה אינה מעוניינת לקבל את חוות דעתי אם אמנם קולו ערב, אלא בעיקר יחפצו שהרב יאשר כי 'פרקו נאה', לצורך זה מעוניין אנכי לדעת לכל הפחות האם נהיה לך פירוש המילים המופיעות במחזור, אשאלך מה פשר התפילה 'ובכן תן פחדך...'".

ואותו חזן בעל גוף מגודל, פרש מיד לעיניו את שתי זרועותיו הענקיות כלפי מעלה, והסביר: "רבונו של עולם, תן את פחדך עלינו בחן..."

ומכיון שהיה גדמה לו שרבינו יחזקאל משתומם ואינו מבין את כוונתו, הוסיף מיניה וביה הסבר מורחב יותר: "הלא בין כה וכה יהיה פחדך ומוראך ד' עלינו, אנא אם כן עשה זאת בחן ולא בחימה שפוכה..."

(מלך ביפו, ח"א עמ' 368)

תשובתו הצחיקה את הגרמני, והראה לו שייצא מהתור ונתן לו לחיות... (לקט דברים של טעם)

ניצל מוות לחיים בסייעתא דשמיא בזכות 'הומור שחור'

מי יחיה ומי ימות. במהלך מלחמת העולם השנייה התקיימה סלקציה באחד ממתנות המוות, ואחד מהיהודים שהרשעים שלחו שמאלה, עמד והמתין בתור להיכנס לתאי הגזים, ה' ישמור. פתאום פרץ היהודי בצחוק סוער, ללא אפשרות לעצור אותו.

המפקח הגרמני ימ"ש שנמצא שם השתומם מהמראה, וצעק לו: דזיד, למה אתה צוחק? ענה לו היהודי: אני צוחק, כי גם עכשיו כשמטפלים בי כדי למות, אני גם צריך לחכות בתור...

ביאור דברי הרה"ק מברדיטשוב ז"ל שאם חל ראש השנה בשבת - אי אפשר לכתוב אלא לחיים טובים

איתא בשם קדושת לוי ז"ל, לפרש מה דאיתא בראש השנה (כט:): יו"ט של ר"ה שחל להיות

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ד

פניני אביר יעקב עמ' ז'



מעיקרא מאי קסבר, ולבסוף מאי קסבר. השיב לי אבא זצ"ל, כי השאלה הזאת כבר נשאלה בין חסידי פרשיסחא, והם תרצו, באשר שנאמר, 'והנה היא מדברת על לבה וגו' וקולה לא ישמע', וראה עלי בזה ענין מוזר בלתי אפשרי, שישאל יאנח וקולו לא ישמע, זהו דבר שאי אפשר, א יידישער קרעכץ ווערט דערהערט!, לכן, מאחר שקולה לא ישמע, על כן החליט שאין זה אנחה אמיתית יוצאת מלב נשבר ונדכא אשר אלקים לא תבזה, רק היא באה מלב שכורה שאין בו ממש. לזאת אמר 'הסירי את יינך מעליך'.

אבל תיכף שנתברר שאין היא שכורה, ויין לשכר לא שתית, אז צריכים למצוא הפתרון מה שקולה לא ישמע בדרך אחר, היינו שכבר נתמלא מבוקשה, ועל כן קולה לא ישמע, מאחר שכבר מלא ד' את שלתך, ואין עוד מקום לגניחות ויללות, לכן אמר 'לכי לשלום יתן ד' את שלתך', וכפירש"י בשו"ת שכתב נתקבלה תפלתה. (שארית מנחם ח"ג, פורים עמ' תח)

וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשפחה וגו'. (הפטרה יום א' דר"ה).

דבר נפלא ביותר מצינו בספר שארית מנחם להגה"ה רבי שמואל יעקב רובנשטיין ז"ל, מחסידי לומאז הזקנים ורבה של פאריז, הלא כה היא דבריו.

שח מרן האמרי אמת מגור, זה רבות בשנים שאלתי את אבי (השפת אמת) זצ"ל בענין חנה (שמואל א') שנאמר שם 'וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכורה, ויאמר אליה עד מתי תשתכרין הסירי את יינך מעליך, ותען חנה ותאמר, לא אדוני, אשה קשת רוח אנכי ושכר לא שתיתי וגו', ויען עלי ויאמר לכי לשלום ואלקי ישראל יתן את שלתך אשר שאלת מעמו'.

ושאלתי היתה: היתכן שנביא ד' יתהפך כחומר חותם, רגע כמימרא, מתחלה חשבה לשכורה, והקפיד עליה לומר, הסירי את יינך מעליך. ותיכף הבטיחה שכבר היא נושעה, כפירש"י שם עה"פ 'יתן ד' את שלתך, וז"ל: בשרה שנתקבלה תפלתה,

בשבת, שאם חל ר"ה בשבת אז הוא יו"ט, דבר"ה יכתוב, ולכאורה בשבת הכתיבה אסורה, אבל לכתוב ישראל לחיים טובים שהוא פקוח נפש מותר לכתוב דפקוח נפש דוחה שבת – ועל כן ר"ה של שבת הוא יו"ט שאי אפשר לכתוב אלא לחיים טובים.

ולכאורה אף בראש השנה שחל בחול נימא דהכתיבה אסורה ומותרת רק בפקוח נפש, דהא גם יו"ט אסור במלאכת כתיבה. אך י"ל דבראש השנה שחל בחול נדחית איסור כתיבה, כיון דכך הוא מצוות היום שבראש השנה נדונין על כל השנה, אבל כשהחל ר"ה בשבת, הלא מצד שבת ליכא חובת היום לכתוב, וע"כ אין הכתיבה נדחית אלא לטובה, דפקוח נפש לחיים דוחה שבת.

(הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל – להורות נתן)

מדוע מתחלה חשבה לשכורה ותיכף הבטיחה לה שכבר היא נושעה

וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות

סגולת השבוע

להמליץ טוב על ישראל ולדון אותם לכף זכות בפרט בירח האיתנים

במשך כל הדורות נהגו צדיקי ומאורי הדור להמליץ טוב על ישראל ולדון אותם לכף זכות, הרה"ק רבי לוי יצחק מבראדיטשוב ז"ע שהיה ראש וראשון להמליץ זכות על קהל עדת ישורון, וזכה לכינוי "סגורן של ישראל", היה רגיל לפרש: מה שמביאים חז"ל שהיו תנאים ואמוראים שאמרו על עצמם שלא הלכו ד' אמות בלא תפילין, ולכאורה איך יכולים היו להתנהג כן, והלא שבת ויו"ט אינם זמן תפילין, ואף בחול כשהולכים למרחץ ובמבואות המטונפות וכדו' צריך לחלוץ את התפילין, אלא הפירוש, כשהפסיקו מתפיליהן התעסקו בתפילין דמארי עלמא, שכתוב בהם שבח ישראל, להמליץ טוב ולהפוך בזכותן, נמצא שלא הלכו מעולם ד' אמות בלי תפילין, או בתפיליהן או בתפילין דמארי עלמא עכ"ל.

במיוחד בימי הרחמים והרצון השתדלו והתאמצו גדולי הדור לעורר זכות על ישראל, וחיפשו כל סיבה שהוא להיתלות בה ולהמליץ על ידה לזכות, בא וראה מה שכתב בזה בספר פלא יועץ (ערך סגוריא), וזה לשונו: "ידוע שהקב"ה חפץ שילמדו סניגוריא על ישראל על הכלל ועל הפרט... והטעם הוא, כי כל אשר ידבר האיש עושה רושם ומעורר פמליא של מעלה, אם מדבר קטיגוריא מעורר המקטרגים, ואם מדבר סניגוריא מעורר סניגורים ודבריו עושים פירות". ואוזנינו שמענו שבזמן שמד שהיו כמה נפשות מישראל יוצאין ליהרג על קדושת השם, יצאה אישה אחת לקראתם ואמרה רבש"ע, "יפה ידעת מה שבחרת מי כעמך כישראל שנהרגים על קדושת שמך". וגילה מגיד אחד שתכף על פי דבורה, נתבטלה הגזרה, וכנהנה רבות.

הנה כי כן מה מאד צריכים לזהר הדרשנים, ובפרט בימי הדין ימים נוראים שלא לעורר דין ושלא ללמוד קטיגוריא בדרושים ובהזכיר חטא רבים ח"ו, רק יאמרו מה צריך לעשות ומזה צריך לזהר השומע ישמע... וכל הדין לכף זכות המקום ידון אותו לכף זכות...

אף הגה"צ רבי שאול בראך ז"ע הקפיד מאד [בדרשותיו לפני ראש השנה עורר והזהיר על זה] שלא ידבר בר"ה על שום יהודי דיבורים שיכולים להיות כעין קטרוג. אפילו מוסר על התנהגות לא נאותה שרואה אצל אחרים, אסור להגיד בימים אלו, רק ירמוז לו, כי כל דיבור של קטרוג עושה רושם בשמים ויכול ח"ו להזיק למי שדברו עליו, ובשמים אינם רוצים לשמוע בימי הדין שום דבר רע על שום יהודי אפילו הגרוע ביותר, אם הוא מזרע אברהם יצחק ויעקב. בדרשותיו בר"ה, יוה"כ והר"ה, לא אמר אף פעם מוסר אפילו הקל ביותר. כל דרשותיו בימים האלו היו מכוונים כלפי מעלה כביכול, עם מליצות טובות על כלל ישראל.

פעם בר"ה אחרי הצהריים, עת הלך לתפלת תשליך, בא לקראתו יהודי ורצה לספר לו, שראה עכשו שעומדים שני פועלים על יד בנין שבונים ליהודי אחד מהקהילה, וחושש שיעבדו ביו"ט. הגר"ש בראך אטם אזניו בידיו ולא רצה בשום אופן לשמוע דבריו, ועוד גער בו, לא לדבר על יהודי ביום קדוש זה. במשך ימות השנה, אם שמע רבנו שיש חשש באיזה מקום לחילול שבת או דברים אחרים נגד דת תורה, היה רץ בעצמו מיד אל מקום זה למנוע חילול קודש ולתקן מה שצריך, אולם בר"ה הבלוי ולא רצה לעורר קטרוג.

לעומת זאת שמח רבנו מאד כששמע ביום זה איך גויים מחרפים את עם ישראל. פעם, [ר"ה חל אז ביום ש"ק] ביום שני של ר"ה שהוא יום ראשון בשבוע, יום אידם של הגויים, הלכנו עם רבנו לומר תשליך ע"י הנהר. בעברנו על הרחוב קבוץ גדול יהודים, צעקו אחרינו כמה פרחחים כמנהגם בבזו, ז"ד ז"ד, [יהודי]. בחור אחד רצה לרדוף אחריהם להכותם. אולם רבנו עקבו ולא הרשה לעשות להם כלום, באמרו "הלא אלו הם מליצי יושד הכי טובים שלנו. הן בשמים מסטינים ומקטרגים נגדנו, שח"ו איננו יהודים, ואלו צועקים בקול, ז"ד ז"ד. הלא עלינו להתזקק להם טובה ואפילו כדאי לשכור אותם ולשלם להם ממיטב כספנו, שיציעו כל היום ז"ד" (שואל בחירי ה').



למען אלקים חיים:

השיחה הקצרה ששינתה לילד התאום את חייו, מהנכשל והלא יוצלח... עד להיותו תלמיד חכם מופלג וראש ישיבה מוערך מאוד.

ממשיך המלמד ומספר: מאז אותה התרחשות, חלפו כבר כשלושים שנה. והנה, לאחרונה הזמנתי לחתונת בת אחותי, שנערכה באולם שמחות בצפון הארץ. כולם המתינו לראש הישיבה של החתן, שאמור היה לסדר חופה וקידושין. סופר לי כי מדובר בתלמיד חכם מופלג, שיחסית לגילו הדי צעיר, הוא זכה להקים ישיבה קדושה לתפארת ולהעמיד בה תלמידי חכמים מצויינים. והנה ראש הישיבה נכנס לאולם, ובדרכו לחופה, לפתע נפל מבטו עלי.

למרבה הפלא הוא פסע לעברי, ניצב למולי ושאל: "כבודו מזהה אותי...?"

הסתכלתי היטב בפניו ולא הצלחתי לזהות, ואז הוא המשיך: "אני השעיר לעזאזל..." ראש הישיבה הוסיף בהתרגשות: "דע לך, שמילותיך המחכימות בהפסקה מלפני שלוש שנה, מלוות אותי כל חיי. שאבתי מהם עידוד וחיזוק כה רב, עד שאין יום שאני לא נזכר בדבריך. עלינו לא הפילו שום גורל, תמיד ניתן להשתנות..."

את הסיפור המפעים שלפנינו סה אחד מחשובי המחנכים בדורנו: באחד השנים, בכיתה בה לימדתי היו שני אחים תאומים. כלפי חוץ הם היו נראים ממש כזהים, דבר שגרם לרבים לטעות בזהותם, אבל במהותם הם היו שונים לחלוטין. האחד היה כשרוני, חרוץ ושנון, אהוב על מוריו, אהוד על חבריו. תמיד היתה על פניו שמחה וסיפוק. הודות לשאיפותיו והשקעתו המרובה בלימודים, צוינו במבחנים היו גבוהים מאוד, לשביעות רצונם של הוריו ומלמדיו.

התאום השני, לעומת זאת, היה ההיפך הגמור - הוא התנהל בעצלות, בשעת השיעור בכיתה הוא לא היה מרוכז, מחשבותיו היו פורחות באוויר, ציוניו היו גרועים, שיעורי בית כמעט ואף פעם לא עשה... מובן מאליו שהראשון זכה תמיד למחמאות ויחס לבבי מאת כל סובביו, ואילו השני היה רגיל לספוג קיתונות של הערות ומילות ביקורת...

והנה, מספר ימים לפני יום הכיפורים, לימדתי בכיתה אודות עבודת הכהן בבית המקדש ביום הקדוש. בין השאר סיפרתי להם על שני שעירי העיזים שהיו מביאים ביום הכיפורים - שניהם היו שווים במראהם ובגובהם, וכדי לברר איזה מהם הוא לה' ואיזה לעזאזל, היו מפילים עליהם גורל, "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות" - השעיר שעלה עליו הגורל לה' נעשה קרבן חטאת, והשני שעלה עליו הגורל לעזאזל הוא השעיר-המשתלח, שמשלחים אותו למדבר, והמשלחו דוחפו מראש ההר לאחוריו, והוא מתגלגל ויורד ונעשה איברים איברים...

פתאום נשמע קול בחלל הכיתה: "אני השעיר לעזאזל!" לא קשה לנחש מי היה התלמיד שהמשפט נפלט מפיו - היה זה התאום הנכשל... הוא לא אמר זאת בהלצה, ניכר היה על פניו שדבריו נבעו ממקום עמוק בנפשו... באותו רגע החלטתי להתעלם מהעניין, עשיתי עצמי כאילו לא שמעתי כלום והמשיכתי בשיעור. אבל כשהסתיים השיעור והתחילה ההפסקה, פניתי אל אותו תלמיד וביקשתי לטייל עמו מעט בחצר התלמוד תורה.

הנחתי את ידי על שכמו וצעדנו יחד בנינוחות. בתחילה שוחחתי עמו על דא ועל הא, ולאחר מכן שאלתי: "נדמה לי שאמרת משהו בשיעור האחרון אודות השעיר לעזאזל... אולי תסביר לי את פשר דבריך..." ניכר היה שהתלמיד התקשה להשיב על השאלה. הבחנתי בדמעות שנקו בעיניו, ואז הוא השפיל מבטו ואמר: "כשהרב סיפר על שני השעירים הנראים כתאומים זהים, חשבתי לעצמי, שאני ואחי התאום כל כך דומים להם. למרות ששנינו נראים כזהים, אישיותו של כל אחד היא כה שונה; אחי הוא בבחינת השעיר לה' - הוא ברוך כישירונו, אהוב, אהוד ומוצא חן בעיני כולם..."

ואילו אני כה אומלל ודחוי, כשעיר לעזאזל..."

לחצתי בחום את ידי התלמיד ומתוך חמלה ורחמים אמרתי לו: "יקירי, אני כל כך מבין לליבך ומזדהה עם כאבך. אבל עליך לזכור דבר אחד - גם אם נראה לך שהינך דומה לשעיר לעזאזל, דע לך שקיים הבדל עצום ביניכם לבין השעירים. על השעיר נגזר על פי הגורל להיות שעיר המשתלח, הוא לעולם לא יוכל לשנות את ייעודו ומהותו, כי כך קבעה ההשגחה העליונה על פי הגורל, על אחד הוכרע להיות השעיר לה', ועל השני נחרץ להיות השעיר לעזאזל! עליך לעומת זאת, אף אחד לא הטיל "גורל" לא נגזר עליך להיות תלמיד לא-יוצלח ונכשל... עם רצון אמיתי, ועם תפילה ותחינה לה' יתברך, תוכל לשנות הכל, תוכל לנצל את הכישירונו שנטע בך הבורא, לעלות לפסגות ולהגיע להישגים נכבדים..."

ממשיך המלמד ומספר: מאז אותה התרחשות, חלפו כבר כשלושים שנה. והנה, לאחרונה הזמנתי לחתונת בת אחותי, שנערכה באולם שמחות בצפון הארץ. כולם המתינו לראש הישיבה של החתן, שאמור היה לסדר חופה וקידושין. סופר לי כי מדובר בתלמיד חכם מופלג, שיחסית לגילו הדי צעיר, הוא זכה להקים ישיבה קדושה לתפארת ולהעמיד בה תלמידי חכמים מצויינים. והנה ראש הישיבה נכנס לאולם, ובדרכו לחופה, לפתע נפל מבטו עלי.

למרבה הפלא הוא פסע לעברי, ניצב למולי ושאל: "כבודו מזהה אותי...?"

הסתכלתי היטב בפניו ולא הצלחתי לזהות, ואז הוא המשיך: "אני השעיר לעזאזל..." ראש הישיבה הוסיף בהתרגשות: "דע לך, שמילותיך המחכימות בהפסקה מלפני שלוש שנה, מלוות אותי כל חיי. שאבתי מהם עידוד וחיזוק כה רב, עד שאין יום שאני לא נזכר בדבריך. עלינו לא הפילו שום גורל, תמיד ניתן להשתנות..."

כמובן שיש בסיפור המאלף לימוד גדול לכל אחד ואחד. אסור לנו להתיימש משום מצב שנגרם עגום וללא מוצא, כי לא נגזר על אף אדם שלא יצליח בלימוד התורה, או בשלום הבית, או בדרך התשובה וכו'. כי אין לך אדם שאין לו שעה, ובכל עת אפשר להשתנות, להאמין בכוחות שנטע בו הבורא ולפתוח "דף חדש". ולאחר שיעשה האדם את שלו, כפי יכולתו, יקבל סיוע מהשמים מעל ומעבר ולמצופה, כי הבא

על השעיר נגזר על פי הגורל להיות שעיר המשתלח, הוא לעולם לא יוכל לשנות את ייעודו ומהותו, כי כך קבעה ההשגחה העליונה על פי הגורל, על אחד הוכרע להיות השעיר לה', ועל השני נחרץ להיות השעיר לעזאזל! עליך לעומת זאת, אף אחד לא הטיל "גורל" לא נגזר עליך להיות תלמיד לא-יוצלח ונכשל... עם רצון אמיתי, ועם תפילה ותחינה לה' יתברך, תוכל לשנות הכל, תוכל לנצל את הכישירונו שנטע בך הבורא, לעלות לפסגות ולהגיע להישגים נכבדים...



וקטנתי מעש לכן אזהיל:

הפועל שרצה להתחיל לעבוד בקומה העליונה של הפיגומים - פחד הגבהים הכריעה אותו... הלקח המאלף לקביעת עתים לתורה

הוא הגיע למעלה. הביט למטה. ו... צעקותיו הגיעו עדי אזניו חבושות האטמים של מנהל העבודה. ממרום נראו בתי העיר כקוביות קטנות, ביניהם זחלות נמלים בצבעים שונים. עננים לבנים נראו כמתנגשים בו עוד רגע קט, וציפורים טסו סמוך אליו וכמעט ניקרו את עיניו. סחרחרת תקפה אותו, הבניין נדמה עליו כסובב על צירו, ועוד רגע קט היה כושל ומועד, אלמלא אחז בו שני פועלים חסונים, ייצבוהו על כתפם והורידוהו אחר כבוד מטה מטה.

מנהל העבודה המנוסה הצליח להרגיעו, וכעבור עשרים דקות לא רטטו אלא רגליו. מים, דבש וסוכר, כהמלצת הפועלים, הוערו אל גרונו ברצף, עדי חלפה סחרחרת הגבהים.

הבוקר כבר חלף, אך הצהרים עוד לא הגיעו, מעין שעת אחר הצהרים שלפני הצהרים. לאחר שבידך בכוונה שח בעל המקצוע בתמימות: כבודו גם בודק עצמו?
- סליחה?

- כבודו. אני, בעניי, בודק עצמי בערב יום ראש השנה אם השתפרתי מעט במהלך השנה החולפת, האם עליתי קמעא, לא הרבה, אבל משהו. אינני כול לבוא לפני בורא העולם ולבקש כל כך הרבה אם לא עשיתי אפילו קצת. הוא סיים את כוס הקפה והפטיר: כבודו. שמעתי סיפור נאה מאבי המנוח, שתמיד היה מעודדנו לקבוע עיתים לתורה.

- בבקשה.
- מעשה באתם שחלף ברחוב ועיניו צדו מודעה תמימה, "דרושים פועלים לעבודה על פיגומים".

מיד החיש את פעמיו אל אתר העבודה, ומרחוק כבר ראה שלד גבוה, עצום ממדים, עטור בפיגומים מכל עבריו, ופועלים מטפסים, עולים ויורדים בו.

להיטהר מסייעים אותו... ואשרי מי שמרים נפשות ואמללות ומעלה אותם במסילה העולה בית א-ל.

חודש אלול כבר כמעט מאחורינו, ניצבים אנו על מפתן ראש השנה הבעל"ט. גם מי שעד כה לא הצליח לחוש תחושת אלול או חרדת הדין, כעת ליבו כבר מתחיל לפעום בחוזקה. כל בר דעת מבין שאנו עומדים בפני יום גורלי ומכריע, יום דרמטי לשנה שלמה! הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל היה אומר, שאם היו נותנים לאדם להרצות את כל זכויותיו בשמים בעת משפטו ביום הדין - ספק אם היה זכאי לקבל כוס מים בשנה הקרובה... וזה הזמן בו כל יהודי שואל את עצמו, איך הוא יכול לזכות בדין? זה פרויקט לא פשוט, הרי כל לב יודע מרת נפשו, מכיר את סאת עוונותיו וכשלונותיו, בהם למרבה הצער - התרחק מהבורא יתברך.

אז מה עושים? איך מצליחים לזכות בימי הדין בשנה טובה ומבורכת? הן מלך במשפט יעמיד ארץ, איך נצליח לצאת כשידינו על העליונה? איך נוכל לדאוג לכך שביום הדין תהיה לנו איזושהי 'פרוטקציה' שמימית כביכול, באמצעותה נוכל לזכות בשנת אושר ושמחה גם אם לא כל כך מגיע לנו? התשובה היא שיש דרך כזו, 'להיות אחד שאחרים זקוקים לו', להיות אדם כזה שרבים צריכים אותו.

אם יהודי זוכה לכך שיהודים אחרים זקוקים לו - כשהוא ניצב מול בית הדין בשמיים, הוא לא ניצב שם לבד. ניצבים לצידו גדודים של סנגורים שזועקים: 'אבא שבשמים, עשה למען יהודי פלוני שאנו זקוקים לו, שתהיה לו שנה טובה ומבורכת, כי אנו צריכים אותו בריא וחזק, שמח ומאושר, עשיר בפרנסה ורגוע להפליא' ואז - כל הגישה אליו משתנית, המבחן שלו הוא אחר. כבר לא בודקים אותו רק במעשיו, בודקים אותו באופן אחר לגמרי - כי הוא לא אדם לעצמו, הוא אדם שהעולם זקוק לו, שאחרים צריכים אותו. ומכאן קצרה הדרך להיכתב ולהיחתם לחיים טובים, לא בזכות העצמית, כי אם בזכות העובדה שרבים אחרים צריכים אותו!

זה עלול להישמע מורכב, כביכול רק מנהלי ארגוני חסד גדולים, מוסדות מפוארים ודומיהם, אלה הם אנשים שהעולם זקוק להם. אבל זה לא נכון, כל אחד מאיתנו יכול: יהודי שמחייך לזולת, שנוהג להחמיא לחבריו, שמחזק יהודים שבורים, שמחזיק גמ"ח מכל סוג, שתומך ביתומים או במוסדות תורה, שמפיץ דברי תורה, שמסדר את בית הכנסת - כל אלה הם אנשים שהעולם צריך אותם, אחרים זקוקים להם, וממילא הם זוכים בשנה טובה! מה שכדאי לנו כל כך לעשות, בימים ובשעות שנותרו לנו עד ראש השנה, הוא להפוך לאיש ציבור. ומשמעו אדם שלציבור יש תועלת ממנו, שיש אחרים שנהנים ממנו ונעזרים בו. אם נקבל על עצמנו להיות כאלה, בכך נפתח לנו את שערי הרחמים!

(גליון פניני בית הלוי)



קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3



'חצוצרה' מיוחדת, ואפשר יהיה להשתמש בה עד שיתוקן הפעמון. המפקד קיבל את ההצעה בשמחה, רבי סיני הלבשרטם יצא בהתרגשות מפתח צריפו, ובירך ברעד את ברכות השופר, ואז תקע בשופר כדת וכדין. שמחתם של היהודים הייתה עצומה.

"כאן תישארנו", הודיע המפקד הרוסי לשלוש-מאות ושמונים האסירים התשושים. בעיניים קרועות מתדהמה הביטו האסירים על המקום השומם והקפוא. המפקדים הצביעו על ערימה של פחים וקרשים, וציוו על האסירים להקים לעצמם בקתות מגורים.

זו הייתה תחנת בנינים קשה, במסע ייסורים ארוך שעבר נער הבר-מצווה מאיר הלבשרטם, שנודע לימים כאדמו"ר מטשקוהו.

עד שנת תרצ"ה התגוררה משפחתו בגליציה שבפולין. אבי המשפחה, רבי יעקב, שימש רב ואדמו"ר. חיי המשפחה קיבלו מפנה דרמטי בעקבות ביקורו של שליח 'כולל רבי מאיר בעל הנס' בעיר. סיפורי הנפלאים על חיי התורה בארץ הקודש שבו את ליבו של רבי יעקב, והוא החליט לעלות לארץ ישראל. בתוך כחצי שנה התקבלו האישורים, וההורים עם ששת ילדיהם דרכו על אדמת הארץ.

חגיגת בר-המצווה של הנער מאיר נועדה להתקיים אחרי חגי תשרי של שנת ת"ש. ואולם כמה חודשים קודם לכן יצא אביו למסע גיוס כספים בארצות-הברית, לבניית בית כנסת וישיבה על מגרש שקיבל בתרומה. הנער ידע שאביו לא יהיה לציודו ביום חגו, ועלה בדעתו רעיון נועז – להיכנס למצוות אצל סבו, הרה"ק רבי סיני הלבשרטם, שהיה אדמו"ר בנובי-ז'מינרוד שבפולין.

ההורים הסכימו לרעיון ומאיר הצעיר יצא לדרכו. לאחר מסע ארוך הגיע לביתם של סבו וסבתו, שהתמוגגו למראה נכדם. הוא החל להתכונן לחגיגת בר-המצווה, אלא שאז פרצה מלחמת העולם השנייה ושיבשה הכול.

כאן החל מסע נדודים ארוך ומייגע. מאיר הצעיר נמלט עם משפחת סבו, ורק בניסים גדולים ניצלו מידי הנאצים. אחת התחנות במסע הבריחה הייתה העיר לבוב. בשלב מסוים הכריזה הממשלה הרוסית כי לפני פליטי המלחמה ניצבת הברירה – להירשם לקבלת אזרחות רוסית או לחזור לאזור הכיבוש הגרמני.

הדילמה הייתה קשה. קבלת אזרחות רוסית משמעותה היה להינעל מאחורי חומת הברזל הסובייטית. ואילו חזרה לפולין הנאצית לא באה בחשבון. סבו של מאיר בחר בפתרון ביניים – להצהיר על רצון לחזור לאזור הכיבוש, ובינתיים להישאר בלבוב. והיה והרוסים ירצו להחזירם, יתחרטו ויביעו רצון לקבל אזרחות רוסית.

עברו כמה חודשים שלווים, ואז נודע כי הרוסים רואים במי שסירבו לקבל אזרחות רוסית – בוגדים, ודינם להיות מגורשים לסיביר. הפליטים רוכזו בתחנת הרכבת ושולחו במסע ייסורים ארוך לטיומן, במערב סיביר. משם נדדו עמוק יותר לערבות הקרח, עד שהגיעו למחנה לורבה.

מנהל העבודה הושיט לעברו יד מאובקת וסיבר את אזניו, כי על שעת עבודה בפיגום התחתון משתכרים 18 גרוש, ותמורת שעת עבודה בפיגום העליון השכר הוא 200 גרוש.

אני על העליון, השיב נחרצות. אין לביתו, לבש את מחצלות בגדי העבודה וטיפס במרץ פיגום אחר פיגום, כשבראשו חולפים חישובים שונים ומגוונים, מה יעשה בשלחי היום עם אלפיים הגרושים שיפלו בחלקו, לאחר עשר שעות עבודה.

הוא הגיע למעלה.

הביט למטה.

... צעקותיו הגיעו עדי אזניו חבושות האטמים של מנהל העבודה. ממרום נראו בתי העיר כקוביות קטנות, ביניהם זוחלות נמלים בצבעים שונים. עננים לבנים נראו כמתנגשים בו עוד רגע קט, וציפורים טסו סמוך אליו וכמעט ניקרו את עיניו.

סחרחרות תקפה אותו, הבניין נדמה עליו כסובב על צירו, ועוד רגע קט היה כושל ומועד, אלמלא אחזו בו שני פועלים חסונים, ייצבוהו על כתפם והורידוהו אחר כבוד מטה מטה.

מנהל העבודה המנוסה הצליח להרגיעו, וכעבור עשרים דקות לא רטטו אלא רגליו. מים, דבש וסוכר, כהמלצת הפועלים, הועדו אל גרונו ברצף, עדי חלפה סחרחרות הגבהים.

הגיד נא לי, הוא פנה אל מנהל העבודה במר ייאוש, איך הם מסוגלים למשהו שאני איני מסוגל

לעשותו? כלום הם מוכשרים ממני? אמיצים יותר? תבונתי פחותה משלהם? רגלי כושלות ושלהם חסונות? מה זה ועל מה זה!

לאט לך ידידי, השיבו מנהל העבודה. כולם כמוך, ואתה כמו כולם. רק הקצב. מי ביקש ממך לעלות למעלה? אה? תתחיל למטה, בקומה הראשונה. תתרגל. תמשיך הלאה. בסוף תמצא את עצמך מטייל על הפיגום העליון, כמו ליד ערוגת פרחים

בטיילת. זה הסוד.

כך היה אבי המנוח חוזר ושונה לנו. אל תפחדו לקבוע עיתים לתורה.

מפחיד? קביעות! כל החיים! תתחילו עם יום אחד. שבוע אחד. תתרגלו. תיהנו. תטעמו מצוף התורה.

תמשיכו ותעלו. תעלו ותעלו. ולמעלה כבר תגיעו לבד.

(מאורות הדף היומי)

מַמְלֵט מַרְעָה. לְיֹדְעֵי תְרוּעָה:

כך תקע הרב בשופר בשני ימי ראש השנה בתוככי סיביר הקפואה באישור מפקד המחנה...

במחנה של הנער הצעיר נרקם רעיון מבריק. מדי יום, בשעת ההשכמה, היה קצין המחנה מצלצל בפעמון שהיה תלוי על מוט גבוה. זה היה האות כי האסירים צריכים לקום ולצאת לעבודה.

לפנות ערב, בטרם התקדש החג, התגנב מאיר אל המוט, טיפס עליו וניתק את הפעמון מנקודת אחיזתו. הפעמון נפל ונשבר, ומאיר חמק במהירות בחזרה לצריפו.

בבוקר גילה הקצין הממונה את התקלה, אבל בינתיים לא התעוררו האנשים בזמן ונוצרה המולה. לרגע הזה חיכה מאיר. הוא הודיע למפקד כי ברשות סבו

הקצין ביקש לקחת את ה'חצוצרה', כדי לתקוע בה בימים הקרובים, עד שיתוקן הפעמון. הוא ניסה לתקוע, ללא הצלחה. ברוב זעמו השליך את השופר בזעם על הארץ. "חצוצרה יהודית", סינן בכעס, "תקעו בה אתם". כך נשמעו תקיעות השופר במחנה העבודה הסובייטי בשני ימי ראש השנה, באישור מפקד המחנה...



האסירים צריכים לקום ולצאת לעבודה. לפנות ערב, בטרם התקדש החג, התגנב מאיר אל המוט, טיפס עליו וניתק את הפעמון מנקודת אחיזתו. הפעמון נפל ונשבר, ומאיר חמק במהירות בחזרה לצריפו.

בבוקר גילה הקצין הממונה את התקלה, אבל בינתיים לא התעוררו האנשים בזמן ונוצרה המולה. לרגע זה חיכה מאיר. הוא הודיע למפקד כי ברשות סבו 'חצוצרה' מיוחדת, ואפשר יהיה להשתמש בה עד שיתוקן הפעמון. המפקד קיבל את ההצעה בשמחה.

רבי סיני הלבדשטם יצא בהתרגשות מפתח צריפו, ובירך ברעד את ברכות השופר, ואז תקע בשופר כדת וכדין. שמחתם של היהודים הייתה עצומה.

הקצין ביקש לקחת את החצוצרה, כדי לתקוע בה בימים הקרובים, עד שיתוקן הפעמון. הוא ניסה לתקוע, ללא הצלחה. ברוב זעמו השליך את השופר בזעם על הארץ. "חצוצרה יהודית", סינן בכעס, "תקעו בה אתם".

כך נשמעו תקיעות השופר במחנה העבודה הסובייטי בשני ימי ראש השנה, באישור מפקד המחנה...

(שיחת השבוע)

אלה היו ימי אלול ת"ש. שלוש-מאות ושמונים אסירים תשושים הגיעו למחנה. כששוחררו ממנו, כעבור שנתיים, עמד מספרם על מאה וחמישים בלבד. כל השאר מתו מרעב, ממחלות ומתאונות עבודה. בין הנפטרים היה גם רבי סיני.

אחד האיסורים החמורים היה להתאסף ולהתכנס. היהודים ניסו לארגן מנייני תפילה קטנים, שלא ימשכו תשומת לב, אבל בערב ראש השנה התאספו רבים לאמירת הסליחות. הדבר נודע למפקד המחנה, וכעונש הורה לשלול מכל המתכנסים את כרטיס הלחם שלהם.

האסירים החליטו למחות על העונש, ולאות סולידריות מסרו כולם, גם האסירים הלא-יהודים, את כרטיסי הלחם שלהם. המפקד נבוך. אין הוא יכול להעניש אנשים רבים כל-כך. לבסוף גילה לו מישהו כי מחר יחול ראש השנה, והוא החליט לוותר על העונש, בתנאי שהאסירים לא יתכנסו שנית.

מה עושים עכשיו? זו השאלה שהטרידה את האסירים היהודים. איך יתפללו, ובמיוחד איך יוכלו לתקוע בשופר?

במוחו של הנער הצעיר נרקם רעיון מבריק. מדי יום, בשעת ההשכמה, היה קצין המחנה מצלצל בפעמון שהיה תלוי על מוט גבוה. זה היה האות כי



מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

נכה
מתחילים
את היום!

או לחץ
כאן

להצטרפות:

newsletter.mechubarim@gmail.com

פנינים על הפרשה:

התפילות והתקיעות בר"ה ויוה"ט

רננו צדיקים בה' (תהלים לג א). הם בני ישראל, דרננו צדיקים בה' עם האותיות גימטריא בני ישראל. לרמז דעל בני ישראל מדבר דלא שיר למקרי צדיקים רק לבני ישראל שיש להם תורה ומצוות. ועוד צדיקים במלוי צד"י דל"ת יו"ד קו"ף יו"ד מ"ם, המלוי עם האותיות והכולל גימטריא בני ישראל. הרי ישראל נרמזו במלת צדיקים. ואומר להם דוד המלך עליו השלום, אתם בני ישראל צריכים להיות צדיקים, דשם צדיקים לא נקרא כי אם עליכם כמו שרמזנו במלת צדיקים, וצריכים להזהר לקים שנקרא שמכם. לכן רננו צדיקים בה' עשו עצמכם צדיקים כדי שתהיו ראויים לרנן לה'. לישרים נאווה תהלה, הנה ישראל אותיות ישר אל. וכיון ששמכם גם ישר, צריכים להיות ישרים כדי שתהיה לכם נאווה תהלה להלל לאל, כי על זה בחר אתכם מכל האמות כדי שתהיו צדיקים וישרים: וזהו שכתוב רננו צדיקים בה' לישרים נאווה תהלה דהינו בראש השנה וביום הכפורים כמו שרמזנו לעיל, צריכים אתם בני ישראל שתהיו צדיקים וישרים כדי שתקבל תפלתכם. והודו לה' בכבוד וכו' (שם פסוק ב) היא תקיעת השופר כמו שכתבנו וכו', ודעו לכם כי ה' אוהב צדקה ומשפט (שם פסוק ה) להיות בארץ משום דרצה להשרות שכינתו בארץ, וזהו חסד ה' מלאה הארץ (שם) דעל ידי החסד ברא הארץ, כמו שכתוב (תהלים פט ג) 'אמרת עולם חסד יבנה. והשרה שכינתו בתוכה על ידי שתעשו אתם בני ישראל צדקה ומשפט:

(שערי ארוכה אות צ)

בתקיעת שופר נשבר כל מקטר

ועתה ירום ראשי על איבי סביבותי ואזבחה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמרה לה' (תהלים כו ו). חזר לדבר על החדש הזה שכל המזמור מדבר. הנה ועתה היא תשובה (בר כ"א ו), כלומר התשובה בחדש הזה היא מקבלת ומרצה מכל שאר ימות השנה, ואין קטרוג המקטרגים יוכל לבטלה, דבזה החדש כל החיצונים נכנעים, ואין להם פה להשיב ולא מצח להרים ראש. וזהו שאמר ועתה, דהינו התשובה בחדש הזה, בה ירום ראשי על איבי סביבותי שהם החיצונים הסובבים אותי ומקטרגים עלי כל השנה, עכשיו בחדש הזה ירום ראשי בתשובתי עליהם, ולא יהיה בהם כח לקטרג. זאת ועוד, ואזבחה באהלו זבחי תרועה הוא השופר שאני תוקע בראש השנה, דעל ידי זה מתערבבים ונשברים, ומתקים בהם 'תרעם בשבט ברזל ככלי יוצר תפצם' (תהלים ב ט):

(שערי ארוכה אות א)

תקיעת שופר מעוררת לתשובה

ויתן בפי שירי חדש תהלה לאלהינו יראו רבים וייראו ויבטחו בה' (תהלים מ ד). כאן בא לרמז על תקיעת השופר שתוקעים בראש השנה. דתקיעת השופר היא לשבר לבבות בני אדם ולהכניס בהם חרדה כדי שיתעוררו לשוב בתשובה, כמו שכתוב (עמוס ג ו) 'אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, דהשופר מחריד העם לשוב בתשובה. וזהו ויתן בפי שירי חדש הוא השופר, בפי שיר עם הכולל גימטריא זה השופר שהוא תהלה לאלהינו. ועל ידי תקיעת השופר יראו רבים וייראו, שתכנס בהם חרדה, ויבטחו בה' לשוב בתשובה: (שערי ארוכה אות ק)

תקיעת שופר בראש השנה רק בפה טהור

וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם

עצות וסגולות:

ירח האיתנים (א')

ימים אלו הם חסד ה'

ואומר דוד המלך עליו השלום, שחסד גדול עשה עמנו הקדוש ברוך הוא שהורנו דרכיו לעשות תקון לעצמנו בימים הנוראים האלה כדי לכפר לנו על חטאתינו ועונותינו ופשעינו שעברנו בימות השנה, והתקון הוא על ידי מה שצונו לשוב בתשובה בימים האלה ולהתפלל תפלות כראוי, ונזכיר בתפלתנו מלכיות זכרונות שופרות ותקיעות שופר. והנה על ידי השופר מאירים ש"ע נהורין, וכשמאירים ש"ע נהורין הו"א מחילה וסליחה וכפרה כראוי.

(מעגלי צדק, אות למ"ד)

בכל ראש השנה אנו מקבלים מלכותו ית'

בראש השנה יום הכפורים אנו אומרים בנוסח התפלה 'לדור ודור המליכו לאל, והכונה משום דבכל ראש השנה חוזר העולם לקדמותו למעשה בראשית, ואנו חייבים להמליך עלינו מלכנו שברא העולם ולקבל מלכותו עלינו, וזהו 'לדור ודור המליכו לאל, דהינו בכל דור ודור בכל ראש שנה צריכים להמליך לאל בכל ראש שנה.

(מעגלי צדק, אות למ"ד)

יחקור מעשיו שעשה השנה, וישב עליהם

העקר בזה הוא, שצריך האדם לדרוש ולחקר במעשיו שעבר עליהם בימות השנה ולשמר עצמו מהם מכאן ולהבא, דהשתא נעשה כבריה חדשה (מדרש תהלים קב), שעל ידי שיהקר ויזדעק במה שחטא בימות השנה וישב עליהם בתשובה כראוי, בזה מנקה ומטהר הנפש רוח נשמה שלו ולא ישאר בהם רשם. כי החטא עושה רשם ופגם בנפש, והעון עושה פגם גם ברוח, והפשע עושה פגם גם בנשמה, וכשעושה תשובה כראוי נטהרים כל הנפש רוח נשמה ולא נשאר בהם שום רשם, ונקרא חלק אלוה ממש ונקבלו ונקבלתו, ולא יש לסטרא אחרא תפיסת יד בו.

(מעגלי צדק שם)

גם על עבירות החמורות, הכל נסלח בתשובה

ואפשר לומר דמשה רבנו עליו השלום בא להודיע לישראל מעלת התשובה וסגלת פעלתה, שלא תעלה טינא בלב האיש העובר בעברות חמורות שלא תועיל לו תשובה, והואיל ואדחי אדחי, ויעשה כי אם תאווה היצר כיון שאין תשובתו מתקבלת, ובזה יתירש ולא יעשה תשובה. לזה בא משה רבנו עליו השלום להוציא הדבר הזה מלבם ולהודיעם שאין שום דבר העומד בפני התשובה, ואפלו אם חס ושלום נתקבצו כל העברות החמורות באדם והתמיד בהם, כשיעשה תשובה הכל נמחל לו, שהרי אפלו אלישע דשמע כרוזא קרי בחיל ואמר 'שובו בניי שובבים (ירמיה ג כב), חוץ מאחר (חגיגה טו.), אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מהרש"א שם) אם עשה תשובה היה מתקבל, שאין שום דבר עומד בפני תשובה.

(מחשוף הלבן פרשת נצבים, ד"ה אתם נצבים)

תשובה מועילה גם בעת זקנה

אף על פי שרב ימיו של אדם עברו בעברות ונתעורר כבן ששים שנה או שבעים לשוב, כל יסתפק לומר שאין תשובתו מועלת, ואפלו אם תרצה לומר מועלת לא מהניא כל כך להורישו נן עדן מאחר שכבר נכתב ונחתם למעלה בספר רשעים, אל ידמה כן, כי אם בשובו בתשובה שלמה, ובקרט אם שב מאהבה, כל עונותיו וכל פשעייו לא יזכרו, ואדרבא, העונות שעברו עליו יחשבו לו כאילו עשה אותם מצות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פו:) השב מאהבה הודונות נעשות לו כזכות.

(פיתוחי חותם פרשת נח, ד"ה מן הארץ ההוא)

עד שעת המיתה יכול הרשע לזכות בחלקו בחזרה

זהו שאמר ואיש כי ימכר בית מושב, דהינו האיש שהוא רשע ומחמת רשעו נכתב עליו שחלקו שיש לו בגן עדן נטלו חברו הצדיק, והוי עתה כאלו מכר ממש החלק שיש לו בגן עדן. וזהו כי ימכר בית מושב, הוא החלק שיש לו בגן עדן, שזה הוא הנקרא מושב וישוב העקרי. ומפרש הפסוק באיזה מקום הוא המושב הזה, הוא בעיר חומה, היא גן עדן הנקראת עיר ה', וחומת אש סביב לה. וזה הרשע, על ידי מעשיו הרעים נכתב עליו שמכר חלקו לחברו הצדיק, ואפלו הכי והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו, דהינו שיש בידו רשות לגאל ולפדות על ידי תשובה עד שעת מותו, ולא תקרא מכירה גמורה רק אם מת בלי תשובה, וזהו עד תם שנת ממכרו, היא שעת המיתה שנת המיתה, עד אותה שעה יש לו רשות לגאל ולפדות על ידי תשובה. והנה, עד תם שנת ראשי תבות 'שעות, ותום אותיות 'מות, לרמוז דעד שעת המיתה יש בידו רשות וכח לפדות ולגאל. וזהו שאמר נמי ימים יהיה גאלתו, פרוש, ימים דהינו כל ימיו יש לו כח ורשות לגאל ולפדות על ידי תשובה:

אם מת הרשע בלא תשובה זכה הצדיק בחלקו לעולם

אכן, אם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה, דהינו שלא שב בתשובה אפלו בשנה אחרונה המשלמת ימיו, ומת בלי תשובה. אז בזה וקם הבית [אשר בעיר], אותו החלק אשר בגן עדן הנקראת עיר ה'. אשר לו חמה, כתיב לא וקרין לו, לרמוז, לזה הרשע לא יש חומה, שהרי גדרו פרץ והרס ומכרו לאחר, ולצדיק יש לו חומה, ועל ידי מעשיו הטובים זכה בו לצמיתת מכירה חלוטה, לקנה אתו לדתיו, דהינו זה הצדיק שזכה באותו חלק, קנה אותו לדורי דורות, לא יצא מידו לעולם. ומה שאמר לא יצא ביבל, דהינו כשימות זה הרשע ויובל לקברות, לא יצא חלקו מיד הצדיק, יובל כמו לקברות יובל (איוב כא לב), רק, הצדיק זכה בחלק הרשע וזכה גמורה לעולם: (פיתוחי חותם פרשת בהר)

ה', בודאי שתקבל תפלתם ותעשה רשם למעלה, וזהו שאמר ותקעו בהן, דהינו כשתקרא העדה וגם הם שמרו את פיהם מדברים בטלים, דלהכי נקט רמז הדבור בלשון תקיעה, לרמוז דהשומר את פיו ואינו מדבר כי אם בדברים הגונים, הוי דבורו דומיא דשופר דלא נתקן כי אם לתקיעת מצוה, לפיכך נקרא השומר שפתיו תוקע. והכי קאמר קרא, אם גם הקהל שמרו שפותותיהם, והינו ותקעו בהן דקאמר, דהינו שאינם מדברים כי אם דברים הגונים דומיא דתקיעת שופר, וכיון דהכי הוא, ראויים הם, ולפיכך ונועדו אליך [כל העדה] אל פתח אהל מועד שהוא בית הכנסת:

(פיתוחי חותם פרשת בהעלותך)

ג' ספרים נפתחים בראש השנה

אפשר לרמוז, במה שאמר רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה טו.), דאם זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, ואם נתחייב רשע נוטל חלקו וחלק חברו בגיהנם. והנה זה הענין מחיי האדם, נכתב ונחתם בספר, פלוני נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן. וכמו שפרשו המפרשים, על מאמר (ראש השנה טז:) שלשה ספרים נפתחים בראש השנה, של צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים, ושל רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר [למיתה]. ומקשים, והא קא חזינן כמה צדיקים מתים בתוך שנתו, וכמה רשעים מאריכים שנים רבות. ותרצו המפרשים זה, דהכונה היא על חיים של אותו עולם ועל המיתה של אותו עולם, דהינו נקרא חי, רק מי שזוכה לעולם החיים, ואינו נקרא מת, רק מי שמת ונאבד זכרו מעולם החיים. והנה פשוט הוא, דאף על פי שנקתב הצדיק לחיים ונקתב הרשע למיתה, אם חס ושלום סרח הצדיק חוזר ונקתב למיתה, ואם חזר הרשע בתשובה חוזר ונקתב לחיים, וזה יהיה עד שעת המיתה, היא עקר החתימה. והכא נמי, מי שנקתב לו בחייו שנטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, אם חזר חברו ועשה תשובה, יחזר לו חלקו, ולא זכה הצדיק בחלק הרשע עד שימות הרשע בלי תשובה, אבל אם חזר בתשובה חוזר לו חלקו שנקתב לצדיק:

במצרות ונזפרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאיביכם. בא לרמוז על יום ראש השנה שהוא יום הדין, והשטן מקטרג ומביא עונות בני ישראל לפני ה' למשפט, ואותו היום צריכים לתקע בשופר ממש, צריך שהשפתים התוקעים השופר יהיו מתקנים ונקיים, דאי לאו הכי אין כאן תפלה ואין כאן שופר. וזהו שאמר וכי תבאו מלחמה בארצכם, הוא יום ראש השנה שאנו חוגגים כלי מלחמה נגד השטן, וכלי המלחמה הם התפלה ותקיעת השופר (ראש השנה טו:). כשיהיו שפותותיכם מתקנים פראוי, והרעתם בחצצרות, דהינו השפתים שלכם שהם החצוצרות, כיון שהם מתקנים כל מה שתעשה בהם רצוי ומקבל. וזהו שאמר ונזפרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאיביכם, הוא השטן המקטרג עליכם:

רק תפילה בפה טהור היא במקום קרבן

וכן נמי ביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשכם, שאתם מתפללים מוסף ומזכירין בו הקרבן, צריכים שיהיו שפותותיכם שלמים כדי שיהיו במקום קרבן, כמו שנקרא (הושע יד ג) ונשלמה פרים שפתינו' (במדב"ר יח כא), וזהו שאמר והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם. ולא תשנו ותאמרו, מאחר שאתם מתקנים שפותותיכם אין קפידה בתקון הלב, לזה אמר כי אני ה' אלקיכם היודע מחשבות הלב, וחובה להיות התקון בשניהם, ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים יט טו) 'יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי:

פיו של אדם צריך להיות כשופר שאינו נעשה אלא למצוה

ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד. ואם באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל. אחר שאמר והיו לך למקרא העדה שבה גרמו, שכשישמר גדול העם את פיו פראוי, בהכרח יהיו דבריו מקבלים להם וישמעו לו וילמדו ממנו ויעשו כמעשהו. וכשיהיו יחד כל העדה פיהם שלם ומתפללים אל



ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

אוצרותיהם של מגידים



בהזדמנות אחת נשאל על ידי כמה תלמידי חכמים בעירו, שלא ראו בעין יפה את העובדה, שהוא מבטל מתורתו ועבודתו הגדולה בשביל עסק העם: "מדוע מרבה הרב כל כך לעסוק בגמילות חסדים, הגורמת ביטול תורה? ומדוע דוחה הרב זה מפני זה?". הם הכירו וידעו עוצם גאונותו הנפלאה, שהיה גאון אדיר בכל מכמני התורה, "וכי לא עדיף באותו זמן להרביץ תורה לעדרים, ולהשקות מים לצמאים לדבר השם?", תמהו.

הגאון רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א: להפתעת הכל נעמד דוקטור אהרונוב על רגליו, וענה בהתרגשות רבה ובתמימותו האופיינית: "כבוד הרב! זה מגיע משלוש סיבות!". הוא הרים את כף ידו וזקף מתוכה שלוש אצבעות, בדחילו ורחימו מנה את שלוש הסיבות, וכנגד כל אחת ואחת קיפל אצבע: "דאס קומט פון חטאים! עוונות! ופשעים!", ובזה סיים את דבריו הנוקבים!

ענה להם הרב בחן פקחותו: "מפרשתנו (היה זה בפרשת ניצבים) אוכיחה, שהיא פותחת: 'אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם, ראשיכם שבטיכם וכו', מחוטב עציץ עד שואב מימך', מה היא ההפלגה למן חוטב עציץ ועד שואב מימך, וכי מה בין חוטב עצים לשואב מים, הלא שניהם שווים באותה דרגה, והיה לו להפליג מגדול ועד קטן, אבל החוטב והשואב דרגתם שווה?

"ברם, 'חוטב עציץ' רומז לחוטבים 'עצות' לישראל (עציץ' מלשון עצה), ומסייעים לפניהם במצוקתם בעצה ובברכה, ואילו 'שואב מימך', רומז אל השואבים מבארה של תורה, אין מים אלא תורה (ב"ק ז), ומשקים אותה לעדרים.

"ועתה ראו נא את אשר הקדים הכתוב, והפליג מגדול ועד קטן: 'מחוטב עציץ', הוא הגדול והחשוב יותר, שמשיא עצות בסיוע ובעזרה לנבוכים ונאנקים, ועד 'שואב מימך', שהיא המדרגה היותר קטנה, שמלמד תורה לישראל, אבל אינו עוזר ומסייע להם במה שמציק להם באמת, וד"ק".

מעין טיב מעשה זה, סיפר מרן הרב הקדוש בעל 'זיואל משה' מסאטמאר זצוק"ל, על הרב הקדוש רבי שלום קאמינקער זצוק"ל, תלמידו הנאמן של הרב הקדוש רבי נפתלי מרופשיץ זצוק"ל.

פעם אחת היה יושב לפני רבו הקדוש ברופשיץ, בימים שלפני ראש השנה, בעת שצבאו הקהל על פתחו בבקשת ברכת השנים, כנהוג בחצרות החסידים (פראווען). רובם היו יהודים פשוטים, שבאו בדבר עצה וברכה בענייני פרנסה וגשמיות ושאר הבלי עולם הזה. האחד ביקש הצלחה במסחר... השני על העיזים בדיד שתתנה חלב בשפע... והשלישי על התבואה, או על הפרות שתתרבינה ברפת... וכן על זה הדרך.

הרב הקדוש מקאמינקא היה ידוע בקפדנות אש קדשו. כראותו על מה גוזלים זמנו של הצדיק בימים עליונים ונשגבים הללו, בדברי הדיעות פחותים ומגושמים, חרה לו על כך, והביע צער בפני רבו הקדוש: "למה לו לבטל את זמנו בחלוקת



בכל דבר, אלא ניגש בפשיטות היישר לנקודת האמת והאמונה הישרה, היה פשוט וחלק אצלו שחטאים, עוונות ופשעים הם הגורמים מכאובים וייסורים; הרב התפעל מתמימות הרופא ומאמונתו הפשוטה!

הרבי הקדוש, רבי ישראל מווארקא זצוק"ל, התפרסם בעולם בגודל אהבת ישראל העצומה שלו, שהיה משליך נפשו מנגד לטובת איש ישראל, והקדיש הרבה מזמנו ומחיייו בשתדלנות לטובת הכלל והפרט, ועזר וסייע לכל איש יהודי, יהיה מי שיהיה, בעצה וברכה, ולפעמים אף במתת יד הנונה... הכל לפי העת והעניין. כמובן, כל אלו העיסוקים גזלו ממנו זמן רב ויקר עד מאוד, אך הוא ידע והכיר, שאם הוא לא יכנס בעסקנויות אלו, אף אחד לא יטפל בהן, ויישאר בני ישראל במצוקתם וצרתם!

בהזדמנות אחת נשאל על ידי כמה תלמידי חכמים בעירו, שלא ראו בעין יפה את העובדה, שהוא מבטל מתורתו ועבודתו הגדולה בשביל עסק העם: "מדוע מרבה הרב כל כך לעסוק בגמילות חסדים, הגורמת ביטול תורה? ומדוע דוחה הרב זה מפני זה?". הם הכירו וידעו עוצם גאונותו הנפלאה, שהיה גאון אדיר בכל מכמני התורה, "וכי לא עדיף באותו זמן להרביץ תורה לעדרים, ולהשקות מים לצמאים לדבר השם?", תמהו.

בירושלים שלפני למעלה מיובל שנים, היה רופא אחד ירא וחרד לדבר ה', מטובי הרופאים שבאותו דור, הלא הוא ד"ר יעקב דב אהרונוב ז"ל. הוא הגיע ארצה מרוסיה, כיהודי נאמן תמים וישר דרך. אדוני אבי מורי ורבי זצ"ל הכירו היטב כאדם יקר המעלה, עוד מעת היותו הרופא האחראי בבית היתומים 'דיסקין', בעת שהיה אבי חוסה בצילם בילדותו.

בין שאר תפקידיו הרבים, היה דוקטור אהרונוב גם רופאם האישי של כמה מגדולי צדיקי ירושלים, כהרב הקדוש רבי אהרון ראטה זצוק"ל, ומרן הגר"ז זצוק"ל - הרב דבריסק ועוד.

פעם אחת נתקף הבריסקער-רב בכאבים חזקים בבית החזה, כנראה בעקבות קשיי הנשימה ומחלת האסטמה שסבל ממנה כל חייו, כנודע. בתכופ עליו ייסוריו הקשים, הוזעק ד"ר אהרונוב לבוא אל ביתו בדחיפות.

הרופא הגיע במהרה, וכדרכו ניגש תקף למלאכתו בשיא הרצינות, בבדיקה עיונית ומקיפה של תפקוד מערכת כלי הנשימה. בתום הבדיקה הציע את דרכי הטיפול, ורשם את תרופה המדויקת שתפחית את ייסורי הרב ותרפאהו, בעזר השם.

בטרם פנה לדרכו, רצה הבריסקער-רב לדעת מה הביאו לכאבים עזים אלו, וממה עליו להימנע ולהיזהר. הוא שאל את הרופא החשוב, אם יוכל להסביר לו סיבת הכאבים הללו: "פון ואגעט קומט דאס?" (ממה זה מגיע?), ביקש הרב לדעת.

להפתעת הכל נעמד דוקטור אהרונוב על רגליו, וענה בהתרגשות רבה ובתמימותו האופיינית: "כבוד הרב! זה מגיע משלוש סיבות". הוא הרים את כף ידו וזקף מתוכה שלוש אצבעות, בדחילו ורחימו מנה את שלוש הסיבות, וכנגד כל אחת ואחת קיפל אצבע: "דאס קומט פון חטאים! עוונות! ופשעים!", ובזה סיים את דבריו הנוקבים!

הרב התחייך ברוב חיבה, ונהנה מאוד מתמימות הרופא ואמונתו הפשוטה - הוא לא חיפש תירוצים משונים, כפי מנהג הרופאים להעלות תמיד השערות שונות, ותוצאות מחקרים רפואיים

אוצרותיהם של מגידים



אותה ברכה - באלו הימים המקודשים - לה ולתורתו ולעבדיו הצדיקים".
(הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א - טיב הקהילה)

על כך העידו חכמינו ז"ל (מגילה טו.): 'אל תהי 'ברכת הדיוט' קלה בעיניך' - הברכה על דבר 'הדיוט' מהבלי עולם הזה לא תהא קלה בעיניך ולא תזלזל בה! שאם בעיניך נראית קלה וטפלה, עבורם היא חשובה ביותר! ומתקרבים בעקבות

ברכות על הבלי עולם הזה? וכי לא עדיף לעסוק עמהם בעניינים רוחניים עילאיים בתורה וביראת שמים, ולמה לבזבז הזמן בשביל הבליים?"
על אחר ענה לו הראפשיצער בחכמתו: "הלא

אנשי השבט לא האמינו למשמע אוזניהם, האם אתה בטוח שהצופר יוכל לכבות את השריפה? שאלו בחוסר אמון. בודאי! השיב מיודעינו בבטחון מלא, הלוא במו עיני ראיתי זאת. הצופר הופקד אצל ראשי השבט, וכעבור מספר ימים הגיע עת המבחן. אש פרצה באחד מבתי הכפר, אלא שהפעם לא מיהרו כולם להביא שמיכות ודליי מים, אלא התאספו מסביב לבית הבווער לראות כיצד יתרחש הפלא. ראש השבט הפעיל מיד את הצופר, וכולם עומדים ומצפים. כאשר ראו שהלהבות ממשיכות להתפשט החליטו שיש להגביר את עוצמת הצופר. אלא שלמרבה הועיל. דקות המתנה הבאות היו גורליות, לשונות האש הגדולות אחזו בכל כתלי הבית ושרפוהו לחלוטין. דוממים ועצובים הביטו אנשי הכפר בבית השרוף, עכשיו הבינו בדרך הקשה, כי אין הצופר מכבה שריפות, ביכולתו רק לעורר ולזרז את כולם לכבות את השריפה...

הגאון רבי שלום מאיר וולך שליט"א: השופר זועק: קומו! תתעוררו! כי באמת אחת הבעיות הקשות ביותר של האדם היא שיגרת החיים, המונע התבוננות, ועל זה בא השופר להזכיר לנו: שפרו מעשיכם! תתעוררו לפשפש במעשים לשוב אל ה'.

אלא שהפעם לא מיהרו כולם להביא שמיכות ודליי מים, אלא התאספו מסביב לבית הבווער לראות כיצד יתרחש הפלא. ראש השבט הפעיל מיד את הצופר, וכולם עומדים ומצפים. כאשר ראו שהלהבות ממשיכות להתפשט החליטו שיש להגביר את עוצמת הצופר. אלא שלמרבה הפלא אף זה לא הועיל. דקות המתנה הבאות היו גורליות, לשונות האש הגדולות אחזו בכל כתלי הבית ושרפוהו לחלוטין. דוממים ועצובים הביטו אנשי הכפר בבית השרוף, עכשיו הבינו בדרך הקשה, כי אין הצופר מכבה שריפות, ביכולתו רק לעורר ולזרז את כולם לכבות את השריפה...



הקרובה, והוסיף את הצופר המהפכני לאוסף הפריטים החדשניים שביבאו מהפכה של ממש לשבט האפריקאי שלו. בגמר הטיול חזר הכפרי אל מגוריו, ומיד כינס את כל בני השבט ותיאר לפנייהם בהתרגשות את חווייתו מן העיר, הוא הציג בפניהם את הפריטים שהביא, כשהם לא חדלים מלהתפעל מכל פרט. הם התפעלו מאד מן הפנס אשר מאיר את החשיכה בלחיצת כפתור. אף המראה התקבלה בהתלהבות ונתלתה במקום מרכזי, העט ניתן במתנה למזכיר הכפר, אך גולת הכותרת היתה הצופר.

אנשי השבט לא האמינו למשמע אוזניהם, האם אתה בטוח שהצופר יוכל לכבות את השריפה? שאלו בחוסר אמון. בודאי! השיב מיודעינו בבטחון מלא, הלוא במו עיני ראיתי זאת. הצופר הופקד אצל ראשי השבט, וכעבור מספר ימים הגיע עת המבחן. אש פרצה באחד מבתי הכפר,

יום ראש השנה, מכונה בתורה "יום תרועה", על שם מצות היום - מצות תקיעת שופר. טעמים רבים ניתנו לתקיעת השופר ביום זה, אחד הטעמים יובן על פי משל.

כפרי משבט נידח בדרום אפריקה, החליט ללכת לבקר בקהיר, לחזות בנפלאותיה של המודרניזציה. שבוי בקסמיה של העיר הלך ממקום למקום, ועיניו לא שבעו מן הפלאות והחידושים הרבים. מתוך מסירות לשבט, הוא לא שכח לקנות מספר פריטים, שיוכלו להביא רווחה משמעותית לאנשי הכפר, כמו למשל: פנס, מראה, עט ועוד. והנה, לפתע רואה הוא, כיצד מכבים שריפה בעיד המתקדמת. הוא החליט להתקרב למקום האירוע כדי לעמוד מקרוב על אופן הכיבוי. בדרכו הוא שומע קולות עולים ויורדים של צופרים, הנשמעים מכיוון הדליקה. סקרנותו גברה והוא החיש פעמיו לעבר המקום. כעבור מספר דקות הוא מגיע, ולתדהמתו הוא רואה כי השריפה כבתה לחלוטין.

"מדהים" הרהר לעצמו, כנראה בעיר זו מכבים שריפות באמצעות צופרים. זהו חידוש נפלא, וכדאי להתעניין ברכישת מוצר יעיל שכזה, שכן בכפר שלנו פורצות שריפות רבות בעקבות החום הלוהט, ומכשיר זה יביא להפך של ממש.

הוא פנה לאחד האנשים שנקרה בדרכו ושואל, האם ניתן לרכוש צופר מסוג כזה שנשמע לפני מספר דקות? בודאי! השיבו הלה, תוכל להשיגו באחת מחנויות החשמל הפזורות בעיר. הוא לא חשב רגע נוסף, מיד נכנס לחנות החשמל

אחים יקרים! ראש השנה - יום הדין הגדול והנורא! ועל המדינות בו יאמר, איזו לחרב איזו לשלום, איזו לרעב איזו לשבע, ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמוות, מי לא נפקד כהיום הזה..." חיל ורעדה אווזים אותנו. והנה נשמע קול השופר. חסרי הדעת תולים בו את בטחונם: הוא ישבור את הדין, הוא יכפר בעדנו. אך חכמינו מלמדים אותנו כי אין די בשופר לבדו, השופר בא להזכיר לנו משהו!

השופר זועק: קומו! תתעוררו! כי באמת אחת הבעיות הקשות ביותר של האדם היא שיגרת החיים, המונע התבוננות, ועל זה בא השופר להזכיר לנו: שפרו מעשיכם! תתעוררו לפשפש במעשים לשוב אל ה'.

(הגאון רבי שלום מאיר וולך - וקראת לשבת עונג)

אוצרותיהם של מגידים

כתב בשו"ע (או"ח סי' תקפד ס"ד) שאם אירע מילה בראש השנה עושים אותה בין קריאת התורה לתקיעת שופר, ובט"ז הוסיף על זה: 'שמעתי שהגאון הרב מוהר"ר פיוויש מקראקא ז"ל היה מל בראש השנה ולא קינח פיו אחר המילה, אלא בפה המלוכלך בדם מילה תקע בשופר, לערב מצות מילה בשופר.'

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: ענין הקשר בין מצות מילה לשופר, כי מצות המילה שעולה בגימטריא אלקים עם הכולל מגלה על השופר שגם עליו יש להוסיף הכולל, ועל ידי זה נעשה הראשי תיבות 'אין שטן ואין פגע רע'.

הפסוק, רחם ארחמנו נאום ה', שיהי אין שטן ואין פגע רע.

והנה איתא בספרים הקדושים (מובא בספר ארבעה ארזים – וירא) שמצוות מילה מבטלת את הדינים, כי 'מילה' בגימטריא שם 'אלקים', וגם גימטריא זו עולה יפה רק עם הכולל. ומה יומתק לחיך לפרש בזה מה שכתב בשו"ע (או"ח סי' תקפד ס"ד) שאם אירע מילה בראש השנה עושים אותה בין קריאת התורה לתקיעת שופר, ובט"ז הוסיף על זה: 'שמעתי שהגאון הרב מוהר"ר פיוויש מקראקא ז"ל היה מל בראש השנה ולא קינח פיו אחר המילה, אלא בפה המלוכלך בדם מילה תקע בשופר, לערב מצות מילה בשופר'. ולפי האמור יובן היטב ענין הקשר בין מצות מילה לשופר, כי מצות המילה שעולה בגימטריא אלקים עם הכולל מגלה על השופר שגם עליו יש להוסיף הכולל, ועל ידי זה נעשה הראשי תיבות 'אין שטן ואין פגע רע'.

(הגאון רבי מאיר צוויבל – נד המאיר)



ט), דהנה אפרים הוא דור שלישי ליעקב, ואעפ"כ חשוב כבן וכחלק מן השבטים, וזה הב"ן יקיר לי אפרים שהיה ילד שעשועים ליעקב ונחשב לבן, וטעם לזה כי מידי דברי בו זכור אזכרנו עו"ד, שאני נזכר שיכולין לחשוב עוד אחד דהיינו הכולל, ואפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, ולפי חשבון זה יכולין להוסיף א' לשופר, ושפיר נטריקון, אין שטן ואין פגע רע, ולכן מסיים

ידועים דברי הטור (או"ח סימן תקפה) שהביא רמז, 'שופר' ראשי תיבות: 'אין שטן ואין פגע רע', ובטורי זהב הקשה, שחסר האות א', ונמצא שהראשי תיבות הוא 'שטן פגע רע', שמשמע ח"ו שהשטן עדיין מרקד בינינו.

ונראה לתרץ קושיית הט"ז בהקדם מה שכתב החיד"א בספר 'דבש לפי' (ערך גימטריאות) בשם גורי האר"י, שאם עושים גימטריא וחסר אחד אינו מעכב, וראיה מן הפסוק (בראשית מח ה): 'אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, וכאשר נחשוב נראה ש'אפרים ומנשה' בגימטריא 'ראובן ושמעון' חסר אחת, מכאן שאינו מעכב. עכ"ד. לפי זה מיושב היטב קושיית הט"ז, כי כאשר נוסיף את הכולל לתיבת 'שופר', יהיה כאילו נכתב 'אשופר', ונמצא הראשי תיבות 'אין שטן ואין פגע רע', כדברי הטור.

ובזה יובן כמין חומד הפסוק 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד רחם ארחמנו נאום ה' (ירמיה לא

נביאים וכתובים מאידים כבוד זל

מחזורת כ"א

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות



תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

האם ראוי להכריז קודם תקיעת שופר "לכוין לצאת מצות שמיעת קול שופר" | לימוד התקיעות בערב ראש השנה | תענית ערב ראש השנה | ברכות הסימנים | שכח יעלה ויבוא בברהמ"ז בליל ר"ה | חזקת תשמישין בהקשר להרחבת בית המדרש לראש השנה ע"י הקמת אוהל

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

שכר סימן ברכה. נראה דמיירי שתוקע רק לשם שכר, שזה אין ראוי דהוי כמשא ומתן ביום טוב, ע"ע בשו"ע או"ח סי' ש"ו ס"ה ובנו"כ שם, אבל אם מוכן לתקוע גם בלי שכר ומקבל שכר מצוה קעביד ואין בזה נדנד איסור. וכן יודע אני שמרן הגרי"ס זצ"ל הגאב"ד דבריסק הקפיד ליתן שכר לש"ץ דמוסף ולא חש מיד. [ויש מהדרין לא לתת לו כסף רק לשלם חובותיו שזה הוי כמבריה ארי דלכ"ע מותר. (ע"ע בדברינו בח"ב סימן רע"ט)].
ובעיקר חקירה הנ"ל, הנה הערתי במק"א שלא נכון להכריז "לכוין לצאת מצות שמיעת קול שופר", שלר"ת ועוד פוסקים צריך לכוין לקיים מצות תקיעה, וכדי לצאת כל השיטות ראוי לכוין לקיים מצות תקיעת שופר ושמיעת שופר, או לכוין בסתם "לקיים מצות שופר", וכן אני נוהג בס"ד בבית הכנסת אצלנו להכריז לכוין "לצאת מצות שופר" וכלול בזה התקיעה וגם השמיעה. (ואף שהרמב"ם בתשובתו מדמה התקיעה לעשיית סוכה דהוא רק הכשר מצוה, אין כן דעת ר"ה, רמב"ן, ור"ן ועוד, ונוכל לצאת כדן לכ"ע באופן שהבאנו).



מצוה בו יותר מבשלוחו, רק האחרונים העלו שבשכר דהוי פועל הוא עדיף משליח כדאיתא בש"ך ח"מ ר"ס ק"ה ומותר גם לכתחילה, ולפ"ז היה ראוי ליקח שכר מהציבור להיות שלוחם על תקיעת שופר בציבור. (ועיין היטב בדברינו בתשובות והנהגות ח"ג קס"ח).
הן אמת דכתב בש"ע ס"ס תקפ"ה הנוטל שכר לתקוע ברה"ב וכ" בשבתות וי"ט אינו רואה מאותו

האם ראוי להכריז קודם תקיעת שופר "לכוין לצאת מצות שמיעת קול שופר"

שאלה: האם ומתי מותר לקבל שכר כבעל תוקע בראש השנה? האם ראוי להכריז קודם תקיעת שופר "לכוין לצאת מצות שמיעת קול שופר"

תשובה: בעיקר גדר מצות שופר, ידועה החקירה אם העיקר היא השמיעה, וכן מורה נוסח הברכה "לשמוע קול שופר", ולר"ת (הובא ברא"ש ר"ה פ"ד ס"י) מברכים לתקוע דס"ל דהמצוה היא לתקוע והוא שלוחו. ובשם הגר"ה מבריסק זצ"ל שמעתי לחשוש ששניהם המצוה לתקוע ולשמוע, והברכה היא על השמיעה שעושה בגופו, ואין מברכין על מעשה שלוחו כמבואר במ"א (תל"ב סק"ו) ועיין בר"ן פ"ק בפסחים ז: (ד. בדפי הר"ף ד"ה ותו) בשם הרמב"ן ותוס' שעושה מצוה נמי בתקיעה.

ולפי סברא זו דהתקיעה מדין שליחות אזי

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryakov.com





תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה



שמצוה לאכול ולא להתענות, אלא שאכילה זו היא מסעודת מצוה, ומתברר שקבלת התענית לא היתה כלפי יום זה כלל.

ברכות הסימנים

שאלה: האם קודם אכילת הסימנים בראש השנה, יש לברך בתוך הסעודה ברכה ראשונה (שולחן ערוך קעז, א) ככל דבר שלא נאכל מחמת הסעודה.

תשובה: פרי העץ – יש לברך קודם אכילת התמר, ככל אכילת פרי בתוך סעודה שמחייב ברכה לעצמו.

פרי האדמה – כיון שלעיתים אוכלים את הסימנים כגון סלק, קרא ורוביא בתוך הסעודה וכאן אוכלם שלא מחמת הסעודה אלא בתורת סימנים, בשל הספק רצוי שיברך על דבר שבוודאי יש לברך עליו כגון בננה, ובוזה יפטור שאר הירקות (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב – ברכות תנד).



תשובה: מנהג ישראל הוא ועדיף לצום, מלבד הבעל ברית שצריך לאכול.

בדברי המשנה ברורה (תקפא, יט) "אם חל ברית בער"ה יכולים לאכול – היינו מי שיזמינו בעל הבית, אבל השייכים לברית כאבי הבן הסנדק והמוהל מצוה לאכול", הרי שיש לחלק בין שאר הקרואים שהם רק רשאים לאכול לבעלי הברית שמצוה עליהם לאכול. ומה שכתב הרמ"א (תקסט, ב) "עשרת ימי תשובה ואירע בהם ברית, מצוה לאכול ואין צריך התרה" אין כוונתו

לימוד התקיעות בערב ראש השנה

שאלה: האם מותר לתקוע בשופר בערב ר"ה לצורך לימוד לתקיעות בראש השנה.

תשובה: מרן הגר"ש זצ"ל התיר לתקוע בערב ראש השנה על מנת להתלמד, והטעמים דבריו "כיון שולכאלו תקיעות השטן לא מקשיב", וממילא אין זה מפריע לערבב השטן. ועוד, שעיקר הטעם להבדיל בין תקיעות רשות לתקיעות מצוה, כעין שלא אוכלים מצוה בערב פסח להבדיל בין אכילת רשות לאכילת חובה (רמב"ם חמץ ומצה ו, יב). ותקיעות אלו אינן בגדר 'רשות' כתקיעות חודש אלול, אלא סתם כקול כלי שיר (ועיין משנה ברורה תקפא, כד).

תענית ערב ראש השנה

שאלה: משתתף בסעודת מצוה בערב ראש השנה, האם יכול לאכול מלכתחילה.

מדריך מעשי • אתרוג •

בבחירת אתרוג יש להקפיד:

- לברר הכשרות, שאין בו חשש מורכב וכן ערלה וטבל.
- בשיעור האתרוג יהיה בו כביצה (כ-100 סמ"ק לשיעור חז"א), ולשער שלא יקטן במהלך החג משיעורו.
- שלא יהיה יבש ברובו.
- שיהיה שלם לגמרי ללא כל נקבים או חסרון כל שהוא, וכן לא נקף כלל מקליפתו.
- שלא יהיה ירוק שאינו יכול לחזור למראה אתרוג, ועל כן יקח אתרוג שאינו ירוק לגמרי.
- שאינו עגול ככדור.
- שאין בו חזיות או מראה פסול [מראה שחור וכדומה] שנתפס ברוב האתרוג, ואם הוא במיעוט האתרוג ידוק שלא יהיו חזיות בשנים או שלשה מקומות, ועכ"פ לא יהיו שני המקומות בשני צידי האתרוג.
- החוטם הוא המקום שבו האתרוג משפך ועולה, יש לבדוק בו: א. שאין בו כלל מראה פסול אפילו כל שהוא, כל שניכר במראית העין ללא עיון מקרוב. ב. שאין בו ביטות כלל. ג. שלא נקף כלל. ד. שלא נסדק כלל.
- שהבלטעל"ך לא יהיו גבוהים מהאתרוג [אין הכוונה שלא יהיו ניכרים כלל במשמוש היד, אלא רק שלא יהיה איה גובה]. באם הם גבוהים דינם לפתילה כדן חזיות ובשעת הדחק כשרים. י. שיש לו עוקץ.
- שהפיסם שלם [מומלץ לבדוק שהוא חזק ויציב ולא נוטה ליפול].
- אם אין פיסם באתרוג – לבדוק: א. שיש גומא במקום הפיסם, ב. שאין שבירה במסגרת סביב הגומא. ג. שהגומא במקום הפיסם איה עמוקה ואינה מנוקבת, שמצי היא עמוקה או מנוקבת, ויתכן שמגיע הנקב עד חדרי הזרע והוא פסול.

1 פיסם. 2 חוטם. 3 עוקץ.

מדריך מעשי • ערבות •

בבחירת ערבות יש להקפיד:

- שארץ הערבה יהיה 30 ס"מ / 11.8 אינש [לשיעור חז"א] בענף עצמו.
- שלא תהיה קטומה בראשה.
- שתהיה שלמה שלא נשרו ממנו עלים ועכ"פ ברובה.
- שלא תהיה יבשה ולכתחילה גם לא כמושה.
- שהיה עליה שלמים ולא סדוקים ולא מדולדלים ולא חסרים.
- בלבוב – יש שהידרו לקחת ערבה עם לבלוב, אך אין צורך בכך, אמנם כידוע ששלם הלבוב יש בוה דעות אם כשר.
- יש שהידרו לקחת ערבה שגדלה על הנחל.

1 לבלוב. 2 עלים. 3 ענף.

מדריך מעשי לבחירת ארבעה מינים מתוך הספר 'הליכות המועדים' במהדורה החדשה



שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com





תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

תקפב, ד) הסתפק אם התפלל של חול בליל ר"ה יצא, משום שאין מקדשין את החודש בלילה או שהנוסח מעקב אחר שנתקן להתפלל ככל יום טוב. ולפי זה בברכת המזון שהוא כנוסח של חול אם לא הזכיר יעלה ויבוא יצא ואינו חוזר. ומה שהביא במחזור וינגרטן מהגרש"ז אויערבאך שאין לחזור משום שיש לחוש לחיי אדם (כד, י) שהביא מהגר" אבלי שאינו צריך לחזור, כיון שהוא ליל ראש חודש ואין מקדשין את החודש בלילה (שלחן ערוך תכב, א). ואמנם למרות שדחה השער הציון (תקפב, ד) דבריו, אך זהו רק לגבי תפילה שגראה כתרתי דסתרי ולא לגבי ברכת המזון. אכן שמעתי מבני יבדלחט"א הגר"ע שלבסוף אביו חזר בו, ולדינא לא חשש לחיי אדם, ומחמת שליל ראש השנה נידון ככל יום טוב עליו לשוב ולברך. ומחמת כן בכדי לצאת מספק ירא שמים יאכל שוב ויברך.

אם לא אוכל שוב, לא יחזור מספק על ברכת המזון. המג"א (קפח, ו) חשש לדעת הסוברים שמצוה להתענות בראש השנה ומחמת כן אין חובה בסעודה זו, ולכן לא יחזור ויברך. אמנם החולקים עליו סברו שאף אם יש לחוש לדעה שיש להתענות, אך אין צד להתענות אף בליל ראש השנה כמבואר באור שמח (תענית ה, ו) "להתענות בשבת מעת לעת לילה ויום אסור מן התורה, אבל ביום בלבד אינו אסור מהתורה" ולכן בסעודת הלילה שהיא חובה יחזור ויברך. המשנה ברורה (תקצז, ה) הביא ב' הדעות בלא להכריע, וכיון שההזכרה בברכת המזון מדרבנן ספיקא דרבנן לקולא ולא יברך. הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים תקפב, ג) הורה שאינו חוזר כיון שרבינו יונה (הובא בשער הציון

ברכת שהכל על אכילת הדגים – אין צורך לברך בתוך הסעודה, כיון שהם דבר המוכח שבאים לזון כצרכי סעודה למרות שאוכלם בתורת סימנים.

שכח יעלה ויבוא בברהמ"ז בליל ר"ה

שאלה: שכח יעלה ויבוא בליל ר"ה בברכת המזון, האם חייב לחזור ולברך.

תשובה: הטוב ביותר הוא שיאכל שוב כזית פת ועליו יברך שוב ברכת המזון. קודם האכילה ייטול ידיו בברכה (תעז, ב) ואם נזכר תיכף לאחר ברכת המזון ייטול בלי ברכה (משנה ברורה שם ט) ויבצע על לחם משנה בכדי לצאת מספק. אך

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א דיין ומורה הוראה, מח"ס בינת המשפט



חזקת תשמיש לדבר קל
וכיון שנתבאר שאין חזקה כלל, לעולם יכולים להתנגד. ולרווחא דמלתא באנו לבאר מה שטענו ועד הקהילה, שמי שהחזיק לדבר קל מחזיק גם לדבר כבד, באמת כך מבואר לכאורה בבבא בתרא ו', א וכן פסק המחבר (חושן משפט קנג, טז) וז"ל "חפר שמעון בכותל זה והכניס בו קורה אחת, ושחק ראובן ולא מיחה בו, החזיק במקום הקורה; אפילו היתה קטנה ורצה שמעון להחליפה בקורה גדולה ועבה, מחליף" ע"כ, ולפי זה לכאורה גם בנידון דידן, כיון שהחזיקו לקורה קלה החזיקו לקורה כבדה. אבל באמת אין זה חזקה, דהנה יש להקשות מהיכי תיתי שמי שהחזיק לקורה קלה יחזיק לקורה כבדה, וכבר עמדו בזה רבותינו הראשונים (הרשב"א, הריטב"א הר"ן ועוד) והביא הלבוש דבריהם וז"ל (חושן משפט סימן קנג סעיף טז) "בכותל זה שהיא ידוע שהיא של ראובן לבדו,

אם חפר בה שמעון והכניס בה קורה אחת ושחק ראובן ולא מיחה בו החזיק שמעון במקום קורה זו, אפילו אם היתה קטנה ורצה שמעון להחליפה בקורה גדולה ועבה מחליף, ואף על פי שבדאי מכביד על הכותל יותר ממה שהיה מכביד כבד, בכל מה שתוכל הכותל לסבול כפי המנהג כמו שכתבנו [ס"ד], לא אמרינן הרי לא החזיק בכותל זה אלא למשא קל ועתה רוצה לבנות משא כבד, דקים להו לחז"ל ומסתברא להו שכל מי שקונה מחבירו ליתן לו רשות שיבנה בכותלו אינה קונה לחצאין כמה יכבד עליה, אלא קונה סתם כפי כח חזק החומה ומנהגה, ומה שהקל עליה בשכבר משום שלא הוצרך אז יותר".
"ולא דמי למאי דאמרינן [ס"ה קסד סעיף ז] בשותפי בית זה בבית זה בעליה, שהעליון הבא להכביד ממה שהיה כבד דאין שומעין לו, התם מיירי כשלקחו בית בנוי ועליה עליו או שירשוהו, שלא זכה העליון מתחלת מקחו אלא בסיכך קל, אבל שנים שלקחו יחד ובנו זה בית זה עליה אף על פי שמתחלה לא סכך אלא בשקמים אם בא אחר כך לסכך בארזים לא הפסיד דינו, כיון שיש לו רשות לבנות על הכותל, ואם בא אחר כך לסכך בארזים אין התחתון יכול למחות בידו אם לא התנו ביניהם מתחלה, הכי נמי בכותל שהחזיק כיון שיש לו רשות להניח קורה והוא הניח מתחלה קטן, נאמן לטעון שקנהו סתם ויכול להחליפה אחר כך בעבה, אם לא שזה מביא ראיה שהתנו מתחלה" עכ"ל.
הנה כל זה לא שייך בנידון דידן, דלא קנו מהם ולא ביקשו רשות להניח, אלא הכל מודים שמחלו להם בסתם, ולא מחלו אלא לקורה קלה ולא לקורה כבדה.

חזקת תשמישין

שאלה: "אנו ועד הקהילה. בכל שנה אנו מקימים אוהל גדול לראש השנה, עבור הקהל הגדול שמגיע לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. את האוהל אנו מחזקים בבניין הסמוך עם ברגים חזקים. בשנה זאת, לאחר האסון בקרלין שנפלו טריבונות, המשטרה אינה מאפשרת לעשות טריבונות אלא באופן שהן חזקות מאוד, כבדות משקל. עשינו כבקשת המשטרה, אלא שהשכנים לא מניחים לנו לחבר את הטרביונות לכותל הבניין, בטענה, שעכשיו שהן חזקות מאוד, הם חוששים שזה יקלקל את הבניין. אנו טוענים שיש לנו חזקת תשמישין, זה שיש היום כובד גדול יותר, אינו סיבה לבטל חזקת תשמישין. מי צודק בטענתו".

תשובה: השכנים צודקים בטענתם.
ביאור התשובה:

אין חזקת תשמיש כאשר אין מפריע

בסימן קפ הארכנו בדין חזקת תשמישין, ומבואר שם, שחזקת תשמישין היא אך ורק אם אחד החזיק בדבר שתשמישו מזיק לבעליו, ומדלא מחה, זכה הלה, אבל אם לא מזיק לו – אינה חזקה כלל. אם כן בנידון דידן, כיון שזה לא הפריע לשכנים, אין חזקה כלל, אם כן יכולים לעולם למנוע, כיון שלא היתה שום חזקה, ואפילו בלא טענה שהטרביונות כבדות יותר. קל וחומר כשיש גם טעם זה.

סכך פסול - פרגולות מבטון וברזל

כאמור, קורות פרגולה העשויות בטון או אלומיניום, פסולות לסיכוך בודאי. לכן, בפרגולות שהבטון והמתכת משמשים להשגת הצל - ולא כעמודים בלבד - הרי שהן "סכך פסול", ואי אפשר להשתמש בצילן לסוכה.

הלכה זו מבוארת במשנה (סוכה יא.): זה הכלל, כל שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ, אין מסככין בו. וכל דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ, מסככין בו.

וכן פסק בשולחן ערוך (או"ח סי' תרכט ס"א): דבר שמסככין בו, צריך שיהיה צומח מן הארץ, ותלוש, ואינו מקבל טומאה. אבל דבר שאינו צומח מן הארץ, אף על פי שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה, כגון עורות של בהמה שלא נעבדו, שאינם מקבלים טומאה, או מיני מתכות, אין מסככין בהם.

על כך הוסיף הרמ"א בשם הר"ן, שכמו כן אין מסככין בעפר.

מכך נמצא שבטון ומתכת פסולים לסיכוך, גם כשאינם כלים ואינם מקבלים טומאה, כיון שאינם צומחים וגדלים מן הארץ אלא חלק ממנה וממרבציה.

המשנה ברורה בס"ק א' מביא את טעם הלכה זו ומקורה, כפי שהתבארה בגמרא (סוכה יב.) בשמו של רבי יוחנן:

צריך שיהיה וכו' - דכתיב (דברים טז, יג) "חג הסוכות תעשה וגו' באספך מגרנך ומיקבך", ודרשינן שיעשה הסוכות ממה שמאסף מפסולת גורן ויקב, דהיינו קשין ואשכולות ריקנין. הלכך אין מסככין אלא בדבר שצומח מן הארץ, והוא עכשיו תלוש, ואינו מקבל טומאה. דומיא דפסולת גורן ויקב שיש בהם כל הדברים הללו.

בס"ק ד' מבאר המשנה ברורה שמתכות ועפר פסולים לסיכוך גם כשאינם כלים ולכן אינם מקבלים טומאה, כיון שהם לא גדלים מהארץ אלא חלק מהארץ עצמה ומרבציה, וכאמור:

מיני מתכות - כגון חתיכות מתכות שלא נעשו מהם שום כלים שעדיין אינם מקבלין טומאה ואף דיסודם ג"כ מן הארץ והוא הדין עפר ממש אפילו הכי אין מסככין בהם דבעינן דוקא שיהיו צומחין מן הקרקע ולא קרקע ממש.

נמצא אם כך שבטון פסול לסיכוך כיון שכל מרכיביו אין גידולם מן הארץ

אלא חלק ממנה, שהרי הוא תרכובת של צמנט, העשויה מאבני גיר ומתכות, עם צורות-חצץ ומים. כמו כן אלומיניום, שהוא תערובת של מתכות שונות, אף היא אין גידולה מן הארץ. ולכן כל אלו "סכך פסול" הם, ואי אפשר להשתמש בהם עצמם כסכך בשום אופן. לא נותר אלא לדון אם אפשר להניח ביניהם או מעליהם סכך כשר, וכפי שיתבאר בעז"ה בהמשך בהרחבה.

אולם נקדים ונציין שאין כל חשש בהעמדת סכך כשר על קורות הבטון ראה ציור ח-ט. אף על פי שלהלן יתבאר שלכתחילה צריך הסכך לעמוד על דבר הראוי לסיכוך, כמבואר במשנה ברורה (שם ס"ק כב), והבטון הרי אינו ראוי לסיכוך, מכל מקום כיון שהבטון הוא חלק מהבנין, אין איסור להעמיד עליו את הסכך, כמבואר במשנה ברורה (שם). וטעם הדבר, כיון שהגזירה שלא להעמיד את הסכך על דבר הפסול לסיכוך היא משום שחששו חכמים שמא יבואו בני אדם לסכך בסכך הפסול עצמו, מתוך שלא יחלקו בין הסכך לבין מעמידיו. וכיון שאין שכיח לסכך באבנים ובטון שהם חלק מהבניין, אין איסור להעמיד עליהם את הסכך.

יתר על כן, גם מוטות הברזל המוכנסות בתוך קורות הבטון

ראה ציור י אינן מעוררות שום חשש וצד איסור להעמיד את הסכך הכשר עליהן, וכמו שכתב החזון איש (או"ח סי' קמג אות ב) וז"ל: ולסמוך הסכך על כותל אבנים אנו נוהגין היתר כמש"כ הר"ן, ואפ"י אם נותן חוטי ברזל בתוך הכותל לית לן בה, כיון שעיקר הכותל של אבנים ועפר וטיט, וגם הברזל אינו נראה, וגם הכותל עומד בעצמו ואין הברזל רק לחזק שלא יפול ע"י הכאה ותנועה. ע"כ.

הרי שאף החזו"א, שחומרותיו בעניין מעמיד ידועות, והוא אוסר אפילו "מעמיד דמעמיד" וכפי שנלמד בהמשך, עם כל זה הוא מתיר לכתחילה להעמיד סכך על כותל שבתוכו משוקעים ברזלים שאינם נראים.

לסיכום:

- א. הבטון עצמו פסול לסכך. וכן גם קורות ברזל וכל סוג של אלומיניום.
- ב. אפשר להעמיד את הסכך על בטון, כיון שהוא חלק מהבנין ואין שכיח לסכך בו. אך לכתחילה אין להעמיד את הסכך על אלומיניום או כל מתכת שהיא, כיון שאין להעמיד סכך על דבר שמקבל טומאה, וכדלהלן.



סוכה בפרגולה

בירור הלכה למעשה בכשרות הסכך בפרגולות המצויות
שיעורים שנמסרו ע"י הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
ניתן להאזין בקו מחוברים במספר 02-803-9999

גזירת תקרה ודירת קבע - פרגולות מעץ

בפרק הקודם עסקנו בפסול קורות בטון ואלומיניום לסכך. אולם גם כשהסכך עשוי מעץ הצומח מן הארץ, והוא תלוש מן הקרקע ואף אינו מקבל טומאה, ובכך מתקיימים בו כל שלושת התנאים המכשירים אותו לסיכוך מן התורה, ישנם אופנים שהוא פסול מדרבנן. סיבת פסולו היא משום שהוא דומה לנסרים המשמשים לסיכוך הבית, וזוהי "גזירת תקרה" שתבאר עתה.

מקורה של גזירת תקרה, שמחמתה אין לסכך את הסוכה בנסרים, במשנה במסכת סוכה (ד:): מסככין בנסרים דברי רבי יהודה, ורבי מאיר אוסר.

בגמרא הובאה מחלוקת רב ושמואל באלו נסרים נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר, ומה טעמיהם:

אמר רב, המחלוקת בין רבי יהודה ורבי מאיר, נשנתה רק במסך **בנסרין שיש בהן רוחב ארבעה** ראה ציור יא טפחים, **דברי מאיר אית ליה גזרת תקרה** - סובר שגזרו חכמים ואסרו לסכך בנסרים אלו כדי שלא יבואו להכשיר את תקרת הבית, ותקרת הבית פסולה לסוכה אף אם היא עשויה מדברים הכשירים לסיכוך, שכן צייתה התורה לישב בסוכה, ולא בבית של כל ימות השנה, וכיון שרוב תקרות הבתים היו עשויות מנסרים שיש בהם ארבעה טפחים, חששו חכמים שאם יוכשרו נסרים כאלו, לא יבדילו ביניהם לבין תקרת הבית ויבואו להכשיר אף את תקרת הבית. **ורבי יהודה לית ליה גזרת תקרה** - סובר שלא חששו לכך חכמים ולא גזרו על נסרים משום תקרת הבית.

אבל המסך **בנסרין שאין בהן רוחב ארבעה טפחים**, שאין רוב תקרות הבתים עשויות מהם, **דברי הכל** הסוכה **כשרה**, משום שאין חשש שיבואו להכשיר את תקרות הבתים.

ושמואל חולק על רב בביאור המחלוקת שבמשנה:

ושמואל אמר, בשאין בהן [-בנסרים] רוחב **ארבעה טפחים** נשנתה **המחלוקת**, שלדעת רבי מאיר פסולים לסכך בהם משום שיש לחשוש למיעוט תקרות העשויות מנסרים כאלו, שאם יוכשרו לסכך בהם יבואו להכשיר גם את תקרות הבתים, ורבי יהודה סובר, שלא חששו למיעוט תקרות ולכן לא אסרו לסכך בנסרים אלו. **אבל** אם יש **בהן** [-בנסרים]

ארבעה טפחים דברי הכל - בין לדעת רבי מאיר ובין לדעת רבי יהודה, סוכה המסוככת בהם **פסולה**, שכיון שרוב התקרות עשויות מהם, גזרו חכמים ופסלו אותם.

לדעת שמואל רבי מאיר פוסל אף נסרים שאין בהם ארבעה טפחים, ומשמע שלדעתו כל הנסרים פסולים.

להלכה כתב הבית יוסף (סי' תרכט ד"ה וכן), שפסקו הפוסקים כשמואל ואלבא דרבי יהודה, וכתב הרא"ש (סי' כח) שהראב"ד פסק כרבי מאיר וכרב, והכל עולה לסגנון אחד.

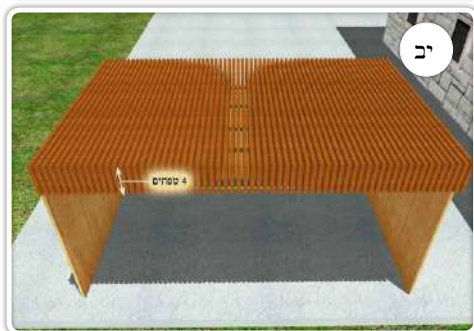
וכוונתו מבוארת, שבין לדעת הפוסקים כשמואל המחמיר אך כרבי יהודה המיקל, ובין לדעת הראב"ד הפוסק כרב המיקל אך כרבי מאיר המחמיר, נמצא שאם מסככים את הסוכה בנסרים הכשירים לסיכוך מן התורה אלא שהם רחבים ארבעה טפחים, הסוכה פסולה, משום גזירת תקרה. ואם הנסרים אינם רחבים ארבעה טפחים, הסוכה כשרה. וכך פסק בשולחן ערוך (או"ח סי' תרכט סע' יח), שאסרו לסכך בנסרים שרחבן ארבעה, ואם אין ברחבן ארבעה, כשרים. וב"משנה ברורה" (שם ס"ק מה) הביא את טעם הגזירה שלא לסכך בנסרים, כיון שהם דומים לתקרת הבית, וחששו חכמים שמא ישב תחת תקרת הבית שתחתיה דר האדם בכל ימות השנה.



בגמרא (סוכה יד:) מבואר, שגזירת תקרה נאמרה לא רק בנסרים השוכבים לרחבם, באופן שהם מסככים רוחב של ארבעה טפחים. אלא גם המסך את סוכתו בנסרים רחבים ארבעה טפחים שהשכיב אותם על צדיהם ראה ציור יב, באופן שארבעת הטפחים עומדים לגובה ואילו ברוחב הנסרים אין

ארבעה טפחים, אף על פי כן הסוכה פסולה לדעת רב הונא, וכך ההלכה, כפי שנפסק בשולחן ערוך (שם). טעם הפסול מבואר ברש"י (שם ד"ה פסולה), שחז"ל קבעו את הנסרים כשפודים של מתכת, **כיון שיש שם פסול עליהם**, ולכן הם פסולים לסיכוך בכל אופן שבו מסובבים אותם, וכך הביא במשנה ברורה (סקמ"ז).

זהו אם כן סכך שמצד תכונותיו עצמו בדין היה שיהיה כשר, ומחמת סיבה חיצונית, שהוא דומה לתקרה, אסרו חז"ל לסכך בו וקבעו אותו כסכך פסול לכל דבר וענין, גם כשהחשש שמא יבואו להכשיר תקרה כבר אינו שייך.





פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת קידושין דף לה-מא



צביעת פנים רצועות התפילין בלבן או בשחור

בגמ': למען תהיה תורת ה' בפין הוקשה כל התורה כולה לתפילין (קידושין לה, א).

בשו"ע (או"ח סי' לג ס"ג) כתב המחבר, הלכה למשה מסיני שיהיו הרצועות שחורות מבחוץ, אבל מצד פנים יעשה מאיזה צבע שירצה חוץ מאדום, שמא יאמרו שמדם חטטיו נצבעו והאדימו.

במשנה ברורה (ס"ק כא) כתב לבאר שאין חובה לצובעם מבפנים, וכוונת המחבר שאם ירצה לצבוע אותן, יצבעם באיזה צבע שירצה.

בספר פדה את אברהם (פלאגי, שיידי יפה ללב או"ח סי' לג ס"א) כתב, אני נוהג להניח לבן מצד פנים. זכר לדבר הביא מה שאמרו בסוגיין על הפסוק 'והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפין' הוקשה כל התורה לתפילין. ובתיקוני זוהר (תקון נו, דף צ: צ) מבואר שהתורה היא לבנה מבחוץ ושחורה מבפנים, שאמרו 'אורייתא מתמן אייה חוורו מלגאו, אוכמו מלבר', אם כך גם בתפילין שהוקשה לתורה יש לנהוג כן שהפנים יהיה שחור והחוץ לבן.

בספר קול יעקב (שם ס"ק יג) כתב בשם שער הכוונות, שיש להשחיר כל צדדי הרצועה מצד פנים ומצד חוץ. וכ"כ החיד"א בעבודת הקודש (קשר גדול סי' ג). אך באות חיים ושולם (שם סק"ב) כתב, שלא ראינו מי שנהג להחמיר כן. ובבן איש חי (שנה ראשונה פרשת חיי שרה אות ד) כתב, אף על גב שעל פי הסוד משחירין הרצועות פנים ואחור שחורות כעורב, כנזכר בשער הכוונות לרבינו האר"י ז"ל, לא נהגנו בכך, ושאלתי על מנהג החסידים בעיה"ק תוב"ב, ואמרו לי שיש נזהרין להשחיר פנים ואחור, ויש שאין מדקדקין בזה.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' טז) נשאל, אודות שחרות רצועות התפילין, שיש מהדרין שרוצים להנהיג לעשות לכתחילה שחור מבחוץ ומבפנים, ומחזקים לנהוג כן ע"פ תשובת הרדב"ז ודברי האר"י הק' שיש להדר כן לנוי.

והשיב, מכיון שבעלי השו"ע, הב"י והרמ"א בד"מ, והלבוש, וכל הבאים אחריהם לא כתבו כן אפילו להידור בעלמא, וכאשר העיד הרדב"ז שלא צובעין אחורי רצועות שחור, ובכנה"ג אחרי שהביא דברי הרדב"ז סיים ואין אנו נוהגין כן, ע"כ היות שגם הרדב"ז לא כתב רק להתנאה במצוה, מכלל שגדולי ישראל פוסקי הדורות לא חששו להנהיג אפילו לנוי בעלמא, וכן מוכח בשו"ע הרב שם, ובדאי היה להם טעם מדוע לא הנהיגו כן בדבר קל כזה, וא"כ למה לנו לשנות פני ההלכה, ע"כ אומר בטח שאם יחידים ינהגו כן תבא עליהם ברכה, אבל להנהיג דרך הוראה לרבים לא ראיתי צורך.

קודם זמן היתר לסחור בו.

ועוד הוסיף לבאר שאיסור סחורה יש רק בנבילה ושרצים וכדומה שאסורים מחמת מיאוסם כמבואר בתורה ולא טיטמאו בהם ובהם אסרה תורה לסחור, אבל איסור חדש אינו משום שהוא מאוס אלא משום שצריך להמתין, ובאופן זה אין איסור סחורה. ואף לפי מש"כ האור שמה (חמץ ומצה פ"ו) שנחלקו הבבלי והירושלמי האם איסור חדש הוא איסור גברא או איסור חפצא, ולדעת הבבלי איסור חדש הוא איסור חפצא אף שאינו אלא איסור זמני ואם כן היה מקום לומר שחדש הוא דבר מאוס כנבילות וטריפות ואסור לעשות בו סחורה, מ"מ לענין סחורה כיון שאינו מאוס אין לאסור בו סחורה. ולכן כתב למעשה שיכול לסחור בחדש ואין בזה שום חשש איסור.

אמנם בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קיד) האריך לדון בזה, וכתב להוכיח מדברי הספרי (פרשת נשא) לענין איסור יין בגזיר, שכתוב בפסוק מ"ן ושכר זיזר הייתי אומר שמסחרותו ורפואתו גם אסור, תלמוד לומר לא ישתה, מותר הוא בסחרותו ורפואתו. ומבואר שחז"ל התיירו יין של נזיר במסחר משום שמוותר לאחר זמן, וא"כ אולי איסור חדש ג"כ כן הדין.

אולם כתב לדחות הראיה א. שבגזיר יש בו טעם אחר שמוותר בסחורה שהרי מותר לאחרים ואינו אסור אלא לנזיר בלבד, וזה סיבה עצומה להתיר הנאה. ועוד ממה שאנו רואים שצריך קרא להתיר איסור מסחר בגזיר, מכלל שישאר איסורים נשארו במסגרת איסור מסחר, ומכל שכן חדש שהוא חמור מגזיר שאין ללמוד משם.

ובסוף דבריו כתב שפשוט לו שיש בחדש איסור בסחורה מדרבנן עכ"פ, ואחר שהאריך לדון בזה כתב, סוף דבר לא מצאתי בעניי טעם מספיק להתיר והדברים נראין לאיסור, וגם אם יתעקש אדם שעכ"פ איסור תורה אין כאן מכה שאינו דומה לשרצים, או כדעת הסוברים שעיקר איסור מסחר רק מדרבנן מ"מ פשוט שמכ"מ מדרבנן אסור.

הרשב"א: כאן הלכה כר"מ דבין כן קרויים בני

בגמ': לכדתניא בנים אתם לה' אלקים בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים דברי ר' יהודה רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרויים בנים (קידושין לו, א).

כתב הרשב"א (שו"ת הרשב"א, ח"א סי' קצד וסי' רמ"ב): אע"ג דבעלמא קי"ל רבי מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה, בכאן הלכה כר' מאיר... הנתיבות שלום (ח"ב עמ' מד) אמר בשם היסוד העבודה מסלאנים ז"ע אמר שמצוה לחזור על הפסק הזה של הרשב"א.

והגרמ"י לפקוביץ זצ"ל (דרכי החיים ח"ב עמ' נה) אמר שמוטל על המשגיחים לדרוש זאת בפני הבחורים בזמננו.

האם יש איסור סחורה בחדש

במשנה: ר"א אומר אף החדש (קידושין לו, א). בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' צצו) נשאל מיהודי סוחר תבואה ירא שמים, אם יש איסור סחורה בחדש ככל איסורי תורה שאסור להרויח בהם או שאין בזה איסור סחורה.

וכתב התשובות והנהגות שמסברא נראה פשוט שאין איסור סחורה בזה, כיון שרק בנבילות וטריפות אסרה תורה להחזיקם כדי לסחור בהם משום שאיסורם איסור עולם, מה שאין כן באיסור חדש שלאחר ט"ו בניסן מותר באכילה ויכול להשוותם אצלו עד שעה שמוותר לאוכלם, לא אסרה תורה ולא אסרו חז"ל לסחור בהם, והוכיח כן ממה שלא שמענו שהסוחרים לפני יום טוב פסח שעדיין אסור חדש חייבים לקנות רק מנכרי ומיהודי אסור לקנות מצד איסור סחורה, ועל כרחק כיון שאינו אלא איסור זמני מותר גם



וכן בדרכי תשובה (יו"ד סי' קיז ס"ק סג) מתיר לעשות סחורה בתבואה חדשה מחוץ לארץ רק משום שיש מתירין חדש מח"ל אפילו באכילה, ומשמע מדבריו שבחדש מארץ ישראל אסור לסחור.

יא"צ ותענית ביום שמת בו משה רבינו בשנה מעוברת

בגמ': הא למדת שבשבעה באדר מת משה ומנין שבשבעה באדר נולד משה שנאמר וכו'. (קידושין לה, א.)

כתב השו"ע (או"ח סי' תקפ"א-ב) אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם. ב' באדר מת משה רבינו ע"ה. ודנו הפוסקים האם בשנה מעוברת צריך להתענות באדר א' או באדר ב'.

בילקוט שמעוני (בשלח פרק ה) נחלקו תנאים בדבר זמן פטירת משה רבינו ע"ה, ר"א המודעי אומר ב' באדר א' נפטר, ר' אליעזר אומר ב' בשבט, ור' יהושע אומר ב' באדר. וכתבו האחרונים שבסוגיין מבואר שהלכה כרבי יהושע, שהרי מבואר שבסך הכל היו ל"ג ימים מיום פטירת משה עד שעברו את הירדן ב' בניסן, וא"כ אפילו אם נאמר ששנה מעוברת היתה כדברי ר"א המודעי, מ"מ פטירתו היתה ב' אדר ב', ולפ"ז הנהגים להתענות ביום פטירת משה רבינו לכאורה צריכים להתענות ב' באדר ב' כיון שלכאורה זהו יום פטירתו.

אמנם בשו"ת מהר"ל (סי' ל"א) כתב שיום שמת בו אביו באדר יתענו באדר א', וכתב, אני איני כדאי להכריע אלא שיש קצת להביא ראיה מפטירת משה רבינו ע"ה שמתענים בראשון, כי אותם הימים כתוב בה"ג שמתענים באדר ראשון, והוסיף, שמה תאמר שכן היה המעשה ששנה מעוברת היתה ונפטר בראשון ורק לכן מתענים באדר א', אין זה נכון אלא באדר הסמוך לניסן נפטר ומביא הראיה מסוגיין, וכן לידתו היתה ב' באדר הסמוך לניסן כמבואר בסוטה (יב): לפי רבי אחא בר חנינא שמונים ג' חדשים מיום לידתו עד ו' בסיון יום מתן תורה, ולרבי חנינא בר פפי היה באדר הראשון יום לידתו, מכל מקום פטירתו באדר הסמוך לניסן.

וכ"כ בשו"ת תרומת הדשן (סי' רצד) שהמתענה ביום פטירת משה רבינו יתענה ב' אדר א', והביא שם ראיות לזה, וכתב שבמגילה (ו): נפסק שכל המצות שנוהגות באדר נוהגות בשני כדי לסמוך גאולת שושן לגאולת מצרים שהיתה בניסן, אבל ביום פטירת משה רבינו לא שייך טעם זה ולכן מתענים באדר ראשון משום אין מעבירים על המצוות, אבל אם מת באדר שני מודה שמתענה בשני ע"ש.

והנה כתב שו"ע (או"ח סי' תקס"ז) כשאירע יום שמת אביו או אמו באדר והשנה מעוברת, יתענה באדר ב'. וכתב הרמ"א ויש אומרים

אחיו ואף אמר לו 'זהשיבני דבר', כלומר שעשה אותו שליח גם ללכת לשכם וגם לחזור משם בכדי שיהיה שליח מצוה בהליכתו ובחזרתו, ובכך יהיה בכלל שלוחי מצוה שאינם ניזוקים.

ועל אף שיעקב ידע שהאחים שנוא את יוסף, ובמקום שההיזק מצוי לא אמרו ששלוחי מצוה אינם ניזוקים, מכל מקום סבר יעקב אבינו כדעת רבנן בפסחים (ח:): שישנו הבדל בין אופן שההיזק מצוי שאז אף שלוחי מצוה יכולים להיזק, לבין אופן שאין ההיזק מצוי שאז אינם ניזוקים, ולא עלה על דעת יעקב אבינו שהאחים שונאים כל כך את יוסף, עד כדי כך שחשש ההיזק מהם הוא בכלל היזק מצוי.

לפי זה ביאר האור החיים מה שאמרו בסוגיין הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות, ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת, היכן טובת ימיו של זה, והיכן אריכות ימיו של זה, אלא 'למען ייטב לך' לעולם שכולו טוב, 'ולמען יאריכון ימיך' לעולם שכולו ארוך, ולכאורה עדיין יש לתמוה כיצד יתכן שהבן שהוא שליח מצוה מצד כיבוד אב ניזוק בעת קיום המצוה, אלא יש לומר שהבאת הגוזלות מהבירה היתה בכלל היזק מצוי, ולכן הבן לא ניצול.

השונה בשוק אם דומה לכלב

בגמ': האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות (קידושין מ, ב).

בסוגיין, האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות, בתוס' (ד"ה ו"א) מבואר דעת רבינו תם שהיינו רק כשאוכל בשוק פת ולא כשאוכל פירות, ויש ראשונים החולקים וסוברים שאין לחלק בזה בין פת לפירות.

להלכה כתב הכסף משנה (עדות פ"א ה"ה) שאין הכרע בדעת הרמב"ם אם פוסל באוכל פירות, ומכל מקום אינו שבה לתלמיד חכם לאכול בשוק אפילו פירות.

שיתענה בראשון (מהר"ל) אם לא שמת בשנת העיבור באדר שני שאז נוהגים להתענות בשני, וכן המנהג להתענות בראשון.

אולם המהר"ו (חידושי דינים שבסוף הספר סי' ה) פסק שיש להתענות ולנהוג את תענית יום השנה באדר ב', והביאו להלכה הבית יוסף (או"ח שם) וכן פסק החכם צבי הובאו דבריו בשאלת יעב"ץ (ה"א סי' קיז), וכן כתב בשו"ת חת"ס (או"ח סי' קסג).

אמנם היעב"ץ (שם) כתב שלדברי האומר במסכת סוטה (יב): שמשנה רבינו נולד בשנה מעוברת באדר א', מסתבר לומר שאם גם שנת פטירתו היתה מעוברת, בודאי שנפטר באדר א', כמו שכתוב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, היום מלאו ימי ושנותי, ואם כן מוכח כדברי מהר"ל והתרומת הדשן שכתבו להתענות באדר א'.

בשו"ת הלכות קטנות (ה"ב סי' קעג) כתב, שמה שאמרו שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחודש, כיוונו לומר במה שהוסיפו ודקדקו בלשונם ואמרו מחדש לחודש, שאפילו אם נולד משה בשנה מעוברת באדר א', לא נפטר אלא באדר ב', ולכן יש להתענות ב' באדר ב'.

אמנם היעב"ץ חזר בו ופסק בסידורו שיש להתענות באדר שני, כדברי אביו החכם צבי.

אבא שאומר לבנו שילך למקום מסוכן אם נקרא שליח מצוה

בגמ': הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת היכן טובת ימיו של זה והיכן אריכות ימיו של זה, אלא 'למען ייטב לך' לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך. (קידושין לט, ב).

האור החיים הק' (בראשית לו, יד) כתב, שיעקב אבינו שלח את יוסף הצדיק לשכם לבדוק היכן



הגה"צ רבי מנשה (הקטן) קליין זי"ע

ב' שו"ת משנה הלכות כ"ט אלול תשע"א



תקיעת שופר לאיטר יד

בדבר שאלתו באיטר יד באיזה צד מן הפה יתקע בשופר.

באמת כי לפלא לי על השאלה, שהרי דבר זה מפורש בש"ע א"ח ס' תקפ"ה ס"ב ברמ"א שם וטוב לתקוע בצד ימין אם אפשר לתקוע בכך, (מנהגים) וכתב המג"א דכתיב והשטן עומד על ימינו לשטנו ועוד טעם משום דבשמאלו התפילין מגינין וסיים המג"א א"כ באיטר יד יש לתקוע

הגר"מ קליין נולד באונגוואר שבסלובקיה בשנת תרפ"ה למשפחת רבנים. למד תורה אצל אביו ובישיבות בעירו. בשואה שהה במחנות ריכוז שונים, אך זכה לשרוד כשהוא נותר בודד מכל משפחתו. הוא הועבר למחנה מעבר בצרפת, משם עבר לארה"ב והמשיך בלימודיו. לאחר זמן קצר נסמך להוראה בידי האדמו"ר בעל השפע חיים מצאנז' וגדולי תורה אחרים, והחל להרביץ תורה ולהורות הלכה.

היה ראש ישיבה ורב של קהילה חשובה, ויצר קשר הדוק עם גדולי התורה של ארה"ב ואח"כ גם של א"י. בשנת תש"ח הוציא לאור את החלק הראשון של ספר השו"ת שלו 'משנה הלכות', ומאז נדפסו 17 כרכים בחייו ועוד שניים לאחר פטירתו. הרב קליין הקים את קהילת 'אונגוואר' בבורו - פארק שבניו יורק על כל מוסדותיה, וייסד את ישיבת 'בית שערים' ועמד בראשה. בשנת תשמ"ז הקים את 'קרית אונגוואר' בשכונת רמות בירושלים, ושימש כאדמו"ר מאונגוואר.

רבינו עלה בסערה השמימה בכ"ט באלול תשע"א (ערב ראש השנה תשע"ב) ונטמן בבית העלמין העתיק בצפת.

בימין דידיה וכ"כ הבאה"ט. ואולי כוונתו לפי שהמ"ב מספקא ל' אי לטעם הראשון נמי דינא הכי ולכן מספקא ל' דבמ"ב כתב דאולי זה רק לטעם השני אבל לטעם הראשון לא שייך, ואולי מהאי טעמא לא העתיקו הגרש"ז ע"ש ועכ"פ דבר זה מבואר בפוסקים ודעת המ"ב לכאורה נראה שלא לשנות גם לאיטר יד תוקע בימינו, עכ"פ כנראה דבדיעבד בכל אופן יצא רק למי שאינו איטר ודאי שלכתחלה לתקוע בצד ימין.

(שו"ת משנה הלכות חלק יג סימן פא)

כשלוותה אמו מהצדקה החזירה קצת יותר

דכירנא כד הוינא טליא, ראה ראיתי לאמי מורתי הקדושה מרת רחל לאה ה"ד שלוותה איזה מעות מן הקופה ואח"כ כשהחזירה הוסיפה איזה פרוטות יותר ממה שלקחה, ותמהתי ע"ז ואמרה לי פעם כי צדקה געלד בארגט מען נישט אומזיסט (אין לוויים בחינם מקופת צדקה), וחכמת אשה בנתה בית.

(שו"ת משנה הלכות חלק ז סימן קנז, עיי"ש באריכות)

הגאון רבי יהודה עייאש זצ"ל

שו"ת 'בית יהודה' א' תשרי תקכ"א



חכם הגאון רבי יהודה עייאש נולד בשנת ת"ס לאביו ר' יצחק עייאש, בעיר מזדיאה באלג'יריה.

בשנת תפ"א והוא כבן כ', עבר לעיר אלג'יר ללמוד תורה מחכם שלמה ידידיה צרוו. לאחר שנים ספורות נתמנה דיין בבית דינו של מורו חכם שלמה ידידיה צרוו. עם מותו של רבו, נתמנה אב בית הדין, ייסד ישיבה ועמד בראשה.

הגר"י עייאש הנהיג את קהילת אלג'יר במשך כ"ח שנים, בשנים אלו הרביץ תורה במאות תלמידים, הצטיין כפוסק ושמו נודע גם מחוץ לאלג'יריה, והשיב לשאלות, שגשגו אליו מרחבי העולם.

שליחי דרבנן, שהגיעו מארץ ישראל לאסוף תרומות, נתקלו באלג'יר במנהגים, שנראו להם לא מבוססים, והשתדלו לבטלם. חכם יהודה עייאש העמיד מנהגים אלו על בסיס הלכתי יציב, חיזק את כלל פסקי הדין והמנהגים המיוחדים לאלג'יר, וקיבצם ב'ספר המנהגים'.

חכם יהודה עייאש השתוקק כל ימיו לעלות

והגיע לארץ ישראל, התקבל בכבוד רב, ומונה לנשיא על ארץ ישראל, ולראש ישיבת 'כנסת ישראל'.

חכם יהודה עייאש זכה להדפיס בחייו ג' ספרים: שו"ת 'בית יהודה', 'לחם יהודה' - ביאורים על הרמב"ם, ו'בני יהודה'. לאחר פטירתו זכו בניו להדפיס עוד ד' ספרים מכתבי אביהם: 'זוהר ליהודה' - דרושים בעניינים שונים, 'מטה יהודה', 'שבט יהודה', ו'קול יהודה' - דרשות על התורה.

בא' תשרי תקכ"א עלתה נשמתו בסערה השמימה, והובא למנוחות בירושלים.

הטבלת פרוסת המוציא ג' פעמים במלח

נהוג להטביל פרוסת המוציא שלוש פעמים במלח, כי שם 'הויה' גימטרייה כ"ו, ושלוש פעמים כ"ו גימטרייה מלח, והוא סוד גדול, הידוע מהאר"י קבלה להמתיק הדין.

(וזאת ליהודה - ברכת המזון, עמ' ג)

לארץ ישראל. קשיים רבים מנעו ממנו לעשות זאת בצעירותו, ובערוב ימיו זכה ועלה לארץ ישראל. בדרכו לארץ ישראל עבר חכם יהודה עייאש בליוורנו, שם פגש בגדול דודו מרן החיד"א. חכם יהודה עייאש נשאר בליוורנו כשנתיים, ושם הוציא לאור חלק מספריו. כשזכה

רבינו אברהם אבלי הלוי גומבינר זצ"ל

ב' מגן אברהם
ג' תשרי תמ"ג

מקור מדברי המג"א לטבילת המקווה מידי יום

פעם אחת בא רב אחד מקהלה אשכנזית לפני הרה"ק מוהר"ד מבעלזא זיע"א, כאשר שהה בקהילה קדושה ראצפערט, ואמר לו בתרעומת, שהחסידים בעירו רודפים אותו ברדיפות שונות כי אינו נוהג לטבול במקוה בכל יום.

שאלו הרה"ק המהר"ד האם החסידים ההם הולכים בכל יום ויום למקוה, והשיב הן. אמר לו המהר"ד אם כן הצדק עמם, ומדוע אמנם אין כבוד מעלתו הולך גם כן לטבול במקוה בכל יום.

שאל הרב את הרה"ק מבעלזא, מהיכן המקור שצריכין ללכת בכל יום ויום למקוה, השיב לו המהר"ד בזה הלשון, קבלה הוא בידינו שמי ששואל על איזה דבר שבקדושה ומנהג ישראל היכן זה כתוב, הרי זה מידת אפיקורסות, וכי למד כבוד מעלתו כבר את כל התורה כולה שיוכל לשאול היכן כתוב זאת. והמשיך שהדבר מבואר על פי המגן אברהם הלכות יום הכפורים (סימן תרו ס"ק ח ובדרכי משה אות ג) שצריכין לטבול במקוה בערב יום הכיפורים כיון שתשובה הוא מצוות עשה, ותשובה צריכה טבילה עיי"ש. ואם הורונו חז"ל (שבת קנג.) 'שוב יום אחד לפני מיתתך, וכי אדם יודע באיזה יום ימות, אלא כל שכן ישוב היום שמא ימות למחר, ונמצא כל ימיו בתשובה, אם כן בכל יום ויום צריך לעשות תשובה כי אינו יודע יום מותו, וממילא צריך בכל יום ויום לטבול במקוה. והפטיר המהר"ד, רואים אתם הנה כתוב בפירוש

(ספיר ויהלום פר' שמיני ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

שאלו החסידים האם החסידים ההם הולכים בכל יום ויום למקוה, והשיב הן. אמר לו המהר"ד אם כן הצדק עמם, ומדוע אמנם אין כבוד מעלתו הולך גם כן לטבול במקוה בכל יום.



בעת היותו רב בפלונסק, היה גר שם עשיר אחד נכד רבינו בעל מגן אברהם, והוא היה קמץ גדול. פעם באתי אליו ודרשתי ממנו נדבה לצורך דבר מצוה גדול, ולא אבה לתת לי, והתפאר עצמו בייחוסו שהוא נכד להמגן אברהם.

ואמרתיו לו בדרך צחות, ידוע תדע כי בלא 'המחצית השקל' אין העולם מכיר ויודע בהמגן אברהם' (המג"א נכתב בקיצור, והפירוש מחצית השקל מבאר ומרחיב את דבריו), לכן אם תתן מחצית השקל בנדבת הלב, אז אדע אם מקורך נצר נטע להמגן אברהם.

שיח צדיקים - פר' כי תשא

רבינו ר' אברהם אבלי הלוי גומבינר נולד לאביו הג"ר חיים בערך בשנת שצ"ז בגומבין שבפולניה. בנערותו עברו עליו פרעות ת"ח - ת"ט, בהם נפגעו רבים מבני משפחתו. שנים למד תורה בעיר ליסא, ואח"כ מונה לרב ודיין בעיר קאליש.

את המהדורה הראשונה של חיבורו על שולחן ערוך אורח חיים הכין ר' אברהם לפני הגיעו לגיל שלושים. לפני שהספיק להדפיסו הופיע בשנת תמ"א הספר 'עולת תמיד' (ועולת שבת) על שר"ע אר"ח מאת ר' שמואל ב"ר יוסף מקרקא, וזה חייב את ר' אברהם להכין מהדורה חדשה של ספרו ובה התייחסות שיטתית לספר זה.

רק לאחר פטירתו נדפס ספר 'מגן אברהם' בידי בנו ר' חיים, כשהוא נושא שני שמות - שמו המקורי 'נר ישראל', והשם 'מגן אברהם' שבו נקרא הספר בידי המדפיסים לזכר המחבר; שם זה הוא שנתקבל. הספר נדפס בפעם הראשונה עם ספר הט"ז (טורי זהב) - 'מגן דוד' בדיהרנפורט שנת תנ"ב. שני המפרשים נקראו יחד 'מגיני ארץ'.

תוך זמן קצר הפך ספר 'מגן אברהם' לנושא הכלים העיקרי של שר"ע אר"ח. לשונו הקצרה והמרומזת, וכן השיבושים שנגרמו בהדפסות השונות, גרמו לרבים מגדולי האחרונים לדון בדבריו, להסבירם ולעיתים גם להגיהם. במהדורת השו"ע שנדפס בפרג תקמ"ה נמצא הנוסח המתוקן ביותר של ספר 'מגן אברהם', וזהו הנוסח המקובל בכל ספרי השו"ע עד היום. ר' אברהם גומבינר חיבר גם את הפירוש 'זית רענן' על ילקוט שמעוני, שקיצורו נדפס ברוב מהדורות הילקוט.

אי אפשר להבין מגן אברהם בלי מחצית השקל

כתב הגאון ר' צבי יחזקאל מיכלזאהן זצ"ל,



קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3



הרה"ק רבי יצחק אריה ווארמזער זצ"ל

בעל שם ממכילשטאט
ד' בתשרי תר"ח

אות וסימן כי אמנם זכה ותשובתו נתקבלה.
(מתוך הקדמה לספרו של המביא לדפוס)

תשובתו הממוכמת לדוכס

הגאון הקדוש רבי יצחק זקל ז"ע, הבעל שם
ממכילשטאט מפורסם היה כבר בילדותו כעילוי
וכגאון עצום.

גאונו ופקחותו העצומה הגיעה לאזניו של
הדוכס, הלה הזמין את הילד שהיה אז רק בן תשע
שנים לבקרו בארמונו הגדול שהכיל אולמות
חדרים ופרוזדורים רבים. ואולם, בטרם בוא הילד
אל הארמון, ציווה הדוכס על משרתיו הרבים
ועל שאר יושבי הארמון לעזוב את המקום, כדי
שילד לא תהיה כל אפשרות לשאול מישהו היכן
חדרו של הדוכס.

הילד, הגיע לבדו אל הארמון, והחל לחפש את
חדרו של הדוכס. אמנם לא היתה לו כל אפשרות
לשאול אף אחד היכן חדרו של הדוכס, שכן כולם
נצטוו לעזוב את הארמון, אבל הילד בפקחותו
הרבה החליט כי הוא יצליח למצוא. הוא הביט
היטב לכל עבר ואז הבחין, כי החלונות של כל
החדרים היו פתוחים, מלבד הלון אחד שהיה סגור
בוילון. מיד הבין שזהו חדרו של הדוכס.

הוא עלה לעבר החדר, דפק בדלת ונכנס אל
הדוכס. משראהו, שאל אותו הדוכס: "מה היית
עושה אלו המשרתים היו מנסים להטעותך וכל
אחד מהם היה מפנה אותך לכון אחרי?" השיב
הילד ואמר: "הייתי נוטה ללכת אחרי הרוב". חזר
הדוכס ושאלו: "נכון הדבר שאחרי רבים להטות'
הוא כלל גדול בחיים. ואם כן מדוע אינך מפלס
לעצמך דרך זו בחיי היום יום שלך? הרי ידעת כי
היהודים הם מיעוט בעולם, והנוצרים הם הרבים,
ובכן מדוע אתה נשאר יהודי?"

מתחלה הכאיבו הדברים מאד לנער, בשמעו
כן, אך מיד הבליג והשיב מתוך כובד ראש
ומנוחת הנפש: "אדוני הדוכס. עכשיו אני יודע
בברור שזהו החדר אשר בו הוד מעלתו מקבל את
אורחיו. עתה, אם יבואו כל בני הארמון ויאמרו לי
כי לא זהו החדר - לא אשמע בקולם. הכלל של
'אחרי רבים להטות' נאמר רק בדברים המוטלים
בספק, אבל בדברים שאמיתותם ברורה ומוכחת
לכל, אין בכח הרוב לשנות את האמת הברורה.
לדידי, סיים הילד ואמר לדוכס, דת אבותי היא
האמת הברורה, ואיני זקוק ואיני רשאי בכגון זה
להטות אחרי רבים."

(אוצר חיים - משפטים)



היה משום סכנת נפשות ממש, קיים הגבאי ציווי
רבו, והלה השיב שיבוא אחרי התפילה, שלחו
הרב שנית בפתק וגור עליו לבוא מיד. הבישוף
החוויר ואמר לקהל שאינו מרגיש טוב ויצטרך
להפסיק, סגר עצמו עם רבו כמה שעות, ושוב לא
נודעו עקבותיו.

אחרי פטירת הבע"ש היה נוהג הגבאי ליסע
מעיר לעיר בקהילות אשכנז לספר מנפלאות רבו
וקבל בזה נדבות, כאשר ציווהו הבע"ש, פעם
הגיעה לאזנו שמועה כי באחת מערי איטליה גר
יהודי בנקאי עשיר שנותן סכומים גדולים לכל
אשר יספר לו מעשיות מהבעל שם.

הגבאי נסע לשם, וערב שבת היה, והבנקאי
אשר שמו היה מנשה, קבלו בסבר פנים יפות,
ואמר לו שבליל שבת בשולחן יתחיל בסיפוריו.
בליל שבת נשכחו מהגבאי כל זכרונותיו ולא ידע
לפתוח פיו, בראות כן בעל הבית הרגיעו ואמר
שבודאי עייפותו גרמה לכך ושינסה שוב למחרת
בבוקר. אבל גם בבוקר שכח כל מה שזכר מרבו.

אולם הגביר בקשהו, שביום א' בבוקר יתאמץ
עוד הפעם אולי יזכור דבר מה, והנה בבוקר אחרי
שחרית בעת שבא להיפרד, נזכר הגבאי מעשה
אחד, והוא המעשה של הבישוף הנ"ל. בשמוע
הגביר מעשה זה צהל פניו, ונתן לו שכר רב, וגילה
לו, כי אכן הוא הבישוף לשעבר, ומעשה
שהיה כך היה, כי אחרי שקיבל עליו לפני הבע"ש
לחזור בתשובה מיד ולברוח, שאלו אם ימחלו
לו חטאותיו, ואמר לו הבע"ש איני יודע, אולם
סימן אחד יהיה לו אם אחרי שנים ישמע ממישהו
מעשה קורות עצמו, סימן כי נתקבלה תשובתו,
וע"כ שמח לקראת הגבאי, אבל כשראה שעזבוהו
זכרונותיו הבין כי עדיין אין תשובתו שלמה, וע"כ
כל ליל שבת ההוא עסק בתורה ותפילה, וכך עשה
ליל מוצ"ש לזעוק ולבקש מהש"ת שתתקבל
תשובתו, וכיון שזכר הגבאי כעת במעשה, זה

רבנו יצחק אריה זצ"ל המכונה זקל לייב
ווארמזער, בעל שם ממכילשטאט הי' חוטר
מגזע תרשישים, המשפחה המפארה לוריא-
אשכנזי, דור רביעי להגה"ק רבנו אליהו בעל שם
מורמיזא ולמעלה בקודש משפחת המהרש"ל
והאר"י הק', תוס' ורש"י.

רבנו נולד בשנת תקכ"ח לאביו ר' מתתיהו
שלפי דברי רבנו הי' איש תם ירא אלקים, ולפי
הנמסר במשפחה נולד ע"י שאליהו ז"ל נגלה
לאביו בתור אורח בליל שמחת תורה ובישר לו
על הולדת בן שיהיה אור עולם בשכר מסירותו
של ר' מתתיהו לכבוד התורה בעירו, והעמדת בית
לקדושה אמיתית כלשון רבנו על בית אביו .

כבר בהיות רבנו בגיל חמש נודע לעילוי פקח
ושקדן, והשר בעירו ביקש להכירו, והילד נצחו
בהתווכחו עמו. בגיל חמש עשרה שם לילות
כימים בלמוד התורה, עבר אח"כ לעיר הסמוכה
רבה תפארת לתורה ותעודה, פראנקפורט, שם
למד תחילה אצל הגה"ק בעל "הפלאה" ז"ע,
ואח"כ אצל הגה"ק רבי נתן אדלר ז"ע,

והי' סדר יומו ביגיעת התורה בתעניות וסיגופים
קדש לה.

בגיל צעיר נשא אשה בת אחד מנכבדי קהילת
פראנקפורט ר"י רייז ורבו המרא דאתרא בעל
ההפלאה הי' מסדר הקידושין, לאחר נשואיו
המשיך לימודו שם. הוא סבל הרבה מצער גידול
בנים, שיכל כמה מילדיו בקטנותם ר"ל, אח"כ
מתה עליו אשת נעוריו.

רבינו עלה בסערה השמימה ביום ד' תשרי שנת
תר"ח, ז"ע.

סימן שנתקבלה תשובתו

תלמיד אחד משיבתו, בעל כשרון גדול, נתפס
למסיון הנוצרי שהיה פעיל בימים ההם, וגדל
אצלם עד כי נתמנה לבישוף במדינת אוסטריה.

אולם רבו לא אמר נואש והמשיך לכתוב אליו
תוכחה משך שנים מרובות, עד אשר ביום מן
הימים הודיע לרבו שהחליט לחזור בו. מיד ארז
הבע"ש זצ"ל את חפציו ויצא למסע לאוסטריה עם
הגבאי שלו. בהגיעם לשם היה יום החגא שלהם,
ואלפי הנוצרים נתאספו לשמוע דברי הבישוף
המשומד, ואז היה אסור ליהודים להתראות
ברחוב בסכנת מוות.

הבע"ש הגיע לשם וציווה לגבאי לפלס לו דרך
בין ההמון ולמסור להבישוף פתק בו כתוב שיבוא
מיד לרבו המצפה לו בבית יהודי. אף שבצעד כזה





הרה"ק רבי אריה לייב משפולא זי"ע

הסבא משפולי ו' בתשרי תשנ"ב

בבית מדרשו. הקהל היה מזמר ומשורר ובמרכז המעגל רקד הצדיק ריקודים נפלאים מהירים מאד ומלווים במחיאיות כפיים קצובות. שבת אחת שבת בשפאלע רבי אברהם המלאך, בנו של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע. רטט קדושה ויראת כבוד אפפו את כל הנוכחים בבית המדרש. החסידים קיוו כי לכבודו של הצדיק האורה ירקוד הסבא את ריקודו הנפלא. תפילת קבלת שבת הסתיימה. המתפללים עצרו את נשימותיהם. הסבא יצא מחדרו הסמוך לבית מדרשו, פניו קורנים כזוהר הרקיע, הוא ניגש למרכז בית המדרש והחסידים צובאים כמנהגם ומצפים לרגע בו יתחיל הריקוד, הסבא קדישא פתח בניגון וכולם משוררים אחריו תוך מחיאיות כפיים קצובות, הניגון התגבר מרגע לרגע התלקח כשלהבת, רגליו של הצדיק מתרוממות בקלילות מפליאה, נוגעות בקרקע ושוב נוסקות מעלה, הוא מניע את ידיו הקדושות לאחור, מניען לפניו ופניו לזהירות כלפיד אש, המלאך הקדוש התבונן בכל צעד ופסיעה של הצדיק בעינא פקיאח כולו מלא השתוממות. הוא נרגש ונפעם למראה המחזה הנהדר. דומה כי ליבו של הצדיק נושא את רגליו. אחרי התפילה ניגש האורה לסבא קדישא ואמר לו: אתם מרקדים היטב! האמת ניתנת להאמר מעולם לא ידעתי כיצד מרקדו לפני הכלה שבת מלכתא, עתה משראיתי את מעלת כבודו מרקד ונוכחתי לדעת שבכל הצגת רגל על הקרקע ובכל מחיאת כף יש יחוד עליון, ביכולתו לומר לו שכבוד מעלת קדושתו מרקד היטב, הגיב הצדיק משפאלע: כח זה טבוע בי בשל ברכת הבעש"ט הק' שברכני שבכל מקום בו אציג את כף רגלי תתחבר הרגל היטב עם הקרקע.

הוסיף האורה ושאל: הרי מעלת כבודו מרקד היטב בפשטות ולקצב הניגון, ומנין למעלת כבודו הידע הזה? השיב לו הרה"ק משפאלע: מלמד טוב היה לי ואלהו הנביא שמו, הוא אשר למדני לרקוד היטב והכניס אותי בסוד תורת הריקוד. הוסיף הסבא וסיפר לרבי אברהם המלאך את סיפור המעשה בפריץ שעצב את היהודי ובריקוד הדוב שרקד הוא הסבא להצלחו. הוא תיאר את התגלותו של אליהו הנביא אשר למדו את תורת הריקוד כדי שזו תסייע לו בעת הריקוד ובהצללת נפש מישראל. כאשר סיים את סיפורו פנה לאורחו ואמר: נו רבי אברהם עכשיו מבינים אתם יודעים מעלת כבודכם מנין יודע אני לרקוד היטב, מלמד טוב היה לי, הלא הוא אליהו הנביא זכור לטוב. השיב לו רבי אברהם: המלאך הריקודים של מעלת כבודו טובים הם מתפילות.

(ספיר ויהלום פר' ויצא ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)



של בן תמותה. יהודיה הפשוטים של אוקראינה נמשכו אליו כבחבלי קסם ובאו ממרחקים לחזות בריקודי התשובה, אולם לא רק הם הגיעו לבית מדרשו של הסבא. רבים מצדיקי הדור ביקשו לתהות על נקנו. הם ידעו גם ידעו כי קדוש עליון ונשגב הוא, אך חפצו לחקור דרכיו. בריקודיו הם מצאו את אשר חיפשו.

פעם, בערב ראש השנה, החליט אחד מצדיקי הדור לעזוב את צאן מרעייתו, בהם חסידים שבאו מרחוק להסתופף בצילו, ונסע לשפאלע לשהות במחיצת הסבא קדישא בימי החגים. בהגיעו לעיירה נכנס לצדיק לקבל ברכת שלום, אמר לו הרה"ק משפאלע: למה לא תסעו חזרה לביתכם להיות בראש השנה בקרב עדתכם ואנשי שלומכם? ענה לו הצדיק הנ"ל תוך כדי דיבור: באתי לכאן בכוונה תחילה, אין ברצוני לשוב לביתי. אמר לו הרה"ק משפאלע: אם תשאר בשפאלע תהיה לאורה רצוי בביתי, וכך הווה.

הצדיק שהה בשפאלע בראש השנה בעשרת ימי תשובה ביום הכיפורים ואף בחג הסוכות. הוא ביקש לעמוד על תכונותיו היחודיות של הצדיק ועל מדרגותיו, אך במשך כל הימים האלה לא ראה דבר. לכן החליט להתעכב בעיירה עד שמני עצרת וחג שמחת תורה. בשמחת תורה אחרי ההקפות פנה הסבא אל אורחו ואמר: עתה נלך לרקוד מעט. הצדיק הפשיל שרווליו והחל רוקד כדרכו בקודש. לפתע הבחינו הסובבים שהצדיק האורה התעלף ונפל ארצה. אך בקושי השיבו את רוחו. כאשר חזר לאיתנו שאלוהו מקורביו של הסבא: מדוע התרגשת מריקוד זה עד כדי אובדן ההכרה? ענה להם: ראיתי אצל הסבא קדישא בעת הריקוד אור עליון גדול מאד אשר לא ישוער, ומגדל ההתפעלות וההתרגשות לא עמדו לי כוחותי! כל שלא ראה אותו צדיק במהלך הימים הנוראים כולם ראה בעת ריקוד אחד של מצוה... חסידיו של הרה"ק משפאלע חיכו בכליון עינים לשבת קודש. בליל שבת אחרי תפילת קבלת שבת נהג הצדיק לעיתים קרובות לרקוד

הרה"ק רבי אריה לייב משפולא זי"ע נולד בשנת תפ"ה לאבי רבי ברוך, שהתגורר בכפר סמוך לאומן, כמוכסן אצל הגראף פוטוצקי.

מסופר שהבעש"ט הק' זי"ע ביקר בדירתו של רבי ברוך טרם שנתגלה, לאחר שנתגלה היה רבי ברוך מראשוני מעריציו. הוא ביקש מהבעש"ט זי"ע שיברכו בבו, והבעש"ט הבטיחו שיולד לו בן שיזכה לנשמת המהר"ל מפראג, ועל כן נקרא הילד בשם אריה לייב. כמו"כ מסופר שהבעש"ט זי"ע השתתף בהברית וברכו שיהיה בבחי' "אברהם זקן" דהיינו בא לכל

ישראל, ומאז נתכנה הילד בתואר "זיידע" שדבק בו כל ימי חייו ונתפרסם בעולם כה"שפולע זיידע".

בהתאם לצוואתו לא הועמדה שום מצבה על קברו, והניחו רק ארון גדול ועליו כתוב יום פטירתו. נערץ ונקדש בכל העולם, זקן ושבע ימים - בן פ"ז שנה - נסתלק הסבא קדישא משפאלא.

בשדה הריקוד היה בבחינת חד בדרא

מנגן מופלא היה הסבא קדישא משפאלע, אך בשדה הריקוד היה בבחינת חד בדרא. סוד הריקוד הקדוש נמסר לו וכך היה מרקד את המסובכים שבריקודים בקלילות מפתיעה ובלוית תנועות שונות. יחודיותו וראשוניותו של הצדיק בכך שעבורו היה הריקוד חלק נכבד בעבודתו את ה' יתברך.

אצל הרה"ק משפאלע בעת ריקודיו הבחינו הכל כיצד מתעלה נשמת הצדיק מעלה מעלה ומשוטטת בעולמות עליונים. הרה"ק משפאלע רקד בשבתות ובימים טובים אך לא רק אז. כל שעת מצוה והתעוררות הפכה לשעת ריקוד סוערת. אפילו כאשר רתחו הדגים שבישל בעצמו לכבוד שבת קודש. החסידים ידעו אם רצו לפנות לרבם בשעת רצון היו מכוונים פתקאותיהם ופדיונותיהם לסיום ריקודיו. זכו ופתקאותיהם התקבלו הרי בטוחים היו שברכותיו יתגשמו וישועות יראו. ואכן היה בכוחו של הריקוד להושיע את בני ישראל, לעוררם לתשובה ולהעלות ניצוצות מעלה מעלה אל שמי מרומים.

הרה"ק משפאלע רקד וסביבו עמדו קהל מרעייתו משוררים ומזמרים לקצב ריקודו, ביניהם פשוטי עם ואף פושעים שהזרו לכור מחצבתם, והצדיק רוקד בעינים עצומות תפוס שרעפים והקצב גובר וגובר. כל רואיו חשו בחמימות נשמתו, באש ההתלהבות ודבקות הנפש. ברור היה שאין זה ריקוד רגיל כי אם ריקוד שישודותו בהררי הקודש של תורת הח"ן, ריקוד שהוא למעלה מכוחותיו

גזרת הגיזים

מיר טוהן, ער איז דאך אליין שולדיג! –מה נוכל לעשות הרי הוא עצמו אשם בכך] (מאורי אש' עמוד רג).

תורתו של הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א בראש השנה של שנת תקס"ג נסבה אודות גזרות קשות המתרחשות לבוא, ועל העצות להמתיקם ולבטלם. כבר זמן מה לפני ראש השנה התהלכו שמועות מחרידות בקרב רכוזי היהודים על דבר גזרות שונות שעומדת הממשלה לגזר נגד התורה והיהדות, וביניהם הגזרה הנוראה של חטיפת ילדים מהוריהם כדי לגיסם לצבא הצאר תוך נתוקם המחלט משרשם היהודי רח"ל. גזרה קשה זו כבר השתוללה שנים

מספר קדם לכן, עם עליית הצאר לשלטון באוקראינה. אך עם כניסת הקוזאקים לרוסיה וכבושה על ידם, נתבטלה הגזרה. עתה התעוררה מחדש, ויהודי האזור עמדו נגדה אין אונים ולבותיהם נקרעים מאימה. רבנו לא פסק מלבכות ולהתחנן לפני הש"ת שיציל את ילדי ישראל מגזרת השמד הקרבה ובאה. המצב קשה היה מאד, וגם כי הרבה רבנו לפעל לבטול הגזרה, נראה כי לא עלה בידו, היות והגזרה המרה כבר כתובה וחתומה היתה למעלה.

באותו ראש השנה, שעת השיא של הפחד מפני המתרחש לבוא, אמר רבנו את התורה הנקראת 'בחצרות וקול שופר' (ליקוטי מוהר"ן סימן ה), שם פותח רבנו בזה הלשון: 'כי צריך כל אדם לומר כל העולם לא נברא אלא בשבילי. נמצא

כשהעולם נברא בשבילי צריך אני לראות ולעין בכל עת בתקון העולם, ולהתפלל בעבורם, וענין תפלה הן בשני פנים, קדם גזר דין ולאחר גזר דין'. מדברים אלו, כותב הרב מטשעהרין בפרושו על לקוטי מוהר"ן, הבינו כי לדאבון הלב כבר נכתב גזר הדין, אף על פי כן לא פסק רבנו כל אותה שנה, תקס"ג, להמתיקו. ואכן לבסוף פעל בתפלותיו להמתיק הדינים. התלמידים הקרובים לרבנו, שמעו יוצא מפיו הקדוש. דחיתי זאת לעשרים וכמה שנים. וכך היה. מאז אמירת התורה, בשנת תקס"ג, ועד התגשמותה של הגזרה בשנת תקפ"ז חלפו כעשרים וחמש שנים.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

בראש השנה לפני תקיעת שופר, כשהקהל התחיל לומר שבע פעמים 'למנצח', נוהג היה הרה"ק הבית אהרן מקארלין זיע"א לרדת מן הבימה ולעלות לחדרו שבקומה השנייה יחד עם בנו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א. אחד האברכים שרצה לראות ולדעת מה עושה הרבי באותו מעמד בחדרו, הלך והתחבא מאחורי הדלת מבלי שירגישו בו, ושמע איך שהבית אהרן אמר לבנו: 'קינד לעבין, דער קיסר וויל ארויס געבען א גזרה צו נעמען יידישע קינדער צו מיליטער, וואס קען מען טוהן דערצו? [-בני יקירי, המלך רוצה לגזר גזרה לקחת בחורים יהודים לצבא, מה נתן לעשות נגד זה?] ענה לו בנו זיע"א: 'טאטעלע, זאג נאר דו וואס קען מען טוהן דערצו' [-אבא, אמר נא אתה מה שאפשר לעשות נגד זה]. ענה

לו הרה"ק: צדיכים לראות שיוכלו להחליף את השרות הצבאי בכסף. אמר לו בנו: כן אבא, אבל אם יחלף על כסף, יוכלו לדרש סכומים עצומים, שלא יוכלו לעמוד בהם. אמר לו הבית אהרן: נכון, יש לקבוע על כך סכום מסוים, עשרים וחמשה רובל. וכך הוחלט.

האברך בראותו שהבית אהרן קם ממקומו לחזר לבית המדרש, ברח מהר מן המקום. אולם בנו רבי אשר ראה את האברך הבורח משם והזהירו שישמר על פיו ולא יספר לאיש מה שאזניו שמעו.

לאחר ראש השנה יצא קול במדינה כי הממשלה רוצה לגזר לקחת גם את בני ישראל לצבא. התחילו לטפל בדבר והרעישו עולמות בתעניות ותפלות לקרע את הגזרה. לאחר מכן שמעו כי רוצים

להחליט על החלפת הגזרה, וכי תהיה אפשרות לפדות את השרות הצבאי בכסף. החלו שוב להרעיש עולמות, מי יודע כמה כסף ידרש עבור זה, ומי יוכל לעמד בנטל כזה. בסוף שמעו על ההחלטה כי סכום הכפר יהיה בסך עשרים וחמשה רבליים.

אותו אברך ששמע בראש השנה לפני תקיעת שופר את הוכוח על כך, לא היה מסוגל להתאפק יותר וסיפר את מה שאזניו שמעו בראש השנה לפני התקיעות בחדרו של הבית אהרן. מיד לאחר מכן חלה האברך במחלת נפש רח"ל שהלך והחמיר. כעבר מספר שנים שלא נמצא תרופה למחלתו, הגיע אביו של האברך אל רבי אשר זיע"א ובקש רחמים על רפואת בנו. ענה לו: 'וואס קענען

רמב"ם המבואר הפרוייקט ההיקטוריו!

מתארגן

- 👉 מנופה ומוגה בי"ג נפה
- 👉 ביאור רהוט משולב על הדף
- 👉 כותרות והקדמות נרחבות
- 👉 ילקוט ביאורים מקיף
- 👉 מאות אלפי הערות והוספות
- 👉 חובה לכל בן ישיבה



- מדע - ישורי התורה
- מדע - עבודה זרה
- אהבה - קריאת שמע ותפילה א
- אהבה - תפילה ב
- אהבה - תפילין
- אהבה - ברכות א
- אהבה - ברכות ב מילה
- זמנים - שבת א (א-ט)
- זמנים - שבת ב (ו-טו)
- זמנים - שבת ג (יז-כ)
- זמנים - שבת ד (כא-כה)
- זמנים - שבת ה (כז-ל)
- זמנים - עירובין
- זמנים - שבת עשור שבתות י"ט
- זמנים - חמץ ומצה א (א-ד)
- זמנים - חמץ ומצה ב (ה-ח)
- זמנים - שופר סוכה וילול שקלים
- זמנים - קידוש החודש
- זמנים - הנעיות מגילה תוכה
- קדושה - ביאה א
- קדושה - ביאה ב
- קדושה - ביאה ג
- קדושה - מאכלות אסורות א
- קדושה - מאכלות אסורות ב
- קדושה - שחיטה א
- קדושה - שחיטה ב
- דעים - שמיטה ויבל א
- דעים - שמיטה ויבל ב
- קרבנות - קרבן פסח
- קרבנות - בכורות ושגת א
- קרבנות - שגת ב תמורה
- ניקין - נזקי ממון
- ניקין - גביה
- ניקין - גולה ואבירה א
- ניקין - גולה ואבירה ב
- ניקין - חובל ומוק
- קנין - סכירה א
- קנין - סכירה ב
- נזן - זכיה ומתנה
- קנין - שבועים
- קנין - שלוחין ושותפין
- קנין - עבדים
- משפטים - שכירות
- משפטים - שאלה ופיקדון ומלוה ולוה א
- משפטים - מלוה ולוה ב
- משפטים - מלוה ולוה ג
- משפטים - טוען ונטען א
- משפטים - טוען ונטען ב
- משפטים - נדלות
- שופטים - סנהדרין א
- שופטים - סנהדרין ב
- שופטים - עדות א
- שופטים - עדות ב
- שופטים - אבל
- שופטים - מלכים





חדש בממלכת התורה



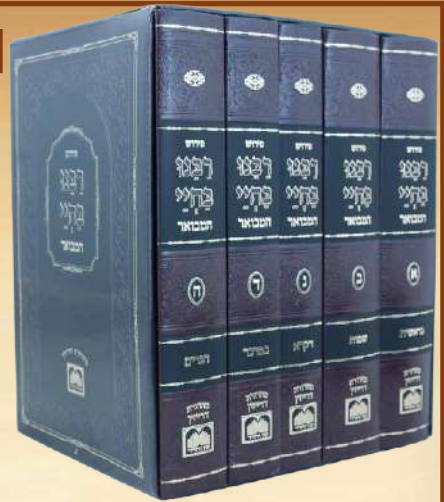
חדש

סט רכנו בחיי המכואר

מהדורת דרייזין

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

פירוש 'רכנו בחיי' על התורה, מוגה בדקדוק רב עפ"י כתבי יד ודפוסים ישנים. ועם ביאור נרחב על דבריו הק', עם הערות וצינונים, ועם הרחבת העניינים, לתועלת הלומדים. כל אלו נסדרו במהדורה מפוארת, כמיטב ספרי 'ממלכת התורה' – עוז והדר', בעימוד מהודר ובעיצוב מושלם.



דבר בעתו

סט 5 מחזורים אכיר יעקב ע"מ

מהדורת 'קדן טללי

ברכה'

מכון 'אור לישרים'

– נהריה,

בהוצאת ממלכת

התורה 'עוז והדר'

סט 5 מחזורים עם

פסקי הלכה ומנהג,

פרקי מבוא, נוסח

עדות המזרח,

בכריכה קשה

מהודרת.



חדש

אלשיך המכואר דברים א

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

מכון 'אור לישרים' – נהריה,

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז

והדר'

פירוש החכם הקדמון רבי

משה אלשיך זצ"ל, על

התורה. מוגה עפ"י כתבי

יד ודפוסים ישנים, ערוך

ומסודר בתוספת תיקונים

ומראי מקומות רבים,

מכואר עם ציונים, הערות,

והרחבת העניינים.



דבר בעתו

סט מחזורים

מחולקים

לראש השנה

ויום כיפור

עוד משוחזר

בהוצאת ממלכת התורה

'עוז והדר'

סט מחזורים מהודרים

מחולקים לתפילות

בכריכת עור משוחזר.



דבר בעתו

משנת המזועדים

עשרת ימי תשובה

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז

והדר'

בו נאספו כל עניני המועד

בתלמוד ואגדה, הלכה

וקבלה, לדרך אחד, למען

יוכל כל אדם ללמוד כל

עניני המועד, ויהיו הדברים

תחת ידו, ללמוד הלכות חג

בחג, מידי מועד במועדו.





מלוך יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הֵיאָה חֻזְרָא

חֻזְרָא דְאִזְרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

רצונו הפנימי של כל יהודי לעשות רצון ה'

כמעשה, שמחשבתם מוכיחה על רצונם. מה שאין כן בעכו"ם שנפשם הרעה מתאוה רק רע כל היום, לפיכך אצלם מחשבה טובה לאו כמעשה.

בעקידה נעשה שתהיה המחשבה נרצית כמעשה

וישראל זכו לזה מעקידת יצחק, שגם אז לא היתה רק מחשבה, אבל כמעשה לא נשחט יצחק רק תמורתו איל, ולמרות זאת נאמר 'ען אשר עשית את הדבר הזה', הרי שאף על פי שרק רצה לעשות קרא לזה הכתוב 'עשית'.

ואברהם אבינו ע"ה רצה להמשיך מדרגה זו, שתהיה נחשבת לישראל מחשבת מצוה כעשייתה, ובפרט רצה להמשיך זאת ביומא דדינא בראש השנה, כדי להרבות זכויות ביום הזה. ונרמז זאת בפסוק 'אשר יאמר' אף אמירה בלבד, 'היום' בראש השנה שנקרא 'היום' כדברי הזוהר (פינחס רלא), 'בהר ה' יראה' היא נחשב כמעשה שהיה בהר ה' הוא העקידה, וכמו 'בהר ה' זכות העקידה נחשבת כמו שנעשתה בפועל, כן יראה תמיד לדורות זכות המחשבה כזכות מעשה.

מכח מחשבה כמעשה הורישו לנו אבותינו כח למסור נפשנו

וידוע הדבר שכוונת אברהם ויצחק בעקידה היתה להמשיך את כח מסירות נפשם לזרעם אחריהם לדורות עולם, ומכח זה אף הפחות שבישראל מוסר נפשו על קדושת השם כמו שנועד לרבות אלפים בכל הדורות והמצבים שעם ישראל היה בו. ויש להקשות על זה, הרי בפועל לא מסרו נפשם, וכיצד אם כן המשיכו כח זה לדורותיהם.

אך כיון שחידשו שגם במחשבה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, אם כן אכן מעלה עליהם כאילו עשו בפועל וכאילו מסרו את נפשם, וכיון שנחשב שמסרו נפשם בפועל יכלו להשריש כח מסירות נפש בפועל לזרעם אחריהם בכל הדורות. ומזה יכול כל אחד מזרעם בכל הדורות למסור נפשו על קדושת שמו יתברך.

שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני (כבר גרש לרצונו).

ומדבריו אפשר להבין מדוע דוקא בישראל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ולא בעכו"ם (ירושלמי פאה פ"א ה"א), משום שנפש היהודי בעצם חושקת להשלים רק טוב, אלא שהשאר שבעיסה - היצר הרע, מעכב על ידו, ולכך נחשבת אצלם מחשבה

אֲשֶׁר יֹאמֶר הַיּוֹם בְּהַר ה' יִרְאֶה (קריאת היום - בראשית כב, יד).

ביאר הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב ע"ה, דהנה ידועים דברי הרמב"ם (גירושין פ"ב ה"כ) במי שכפוהו בית דין של ישראל לגרש אין זה אנוס, שהרי רוצה לקיים את התורה ולהתרחק מן העבירות, רק אנוס עצמו בדעתו הרעה, ולפיכך אם כפוהו עד שתשש כוחו ואמר רוצה אני אין זה כפייה וגירש לרצונו. [זה לשונו: שאין אומדין אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו, כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן, אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד

מִילְתָא דְפִלְיָא

מִרְאשִׁית קְזָאת הוֹדְעָתְךָ - השפעות הפרנסה שפוסקים למעלה בראש השנה על כל השנה

החֻזְרָא חַיִּים לְכָל חַי (פיוט וכל מאמינים).

ידועים דברי האריז"ל שיש ג' שמות של פרנסה, והם פא"י סא"ל חת"ך, וכולם רמוזים בפסוק (תהלים קמה טז) 'פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון' [שהעיקר מה שקבעו לומר 'תהלה לדוד' בכל יום שלש פעמים הוא בשביל אותו פסוק שמזכיר בו שבחו של הקדוש ברוך הוא שהוא משגיח על בריותיו ומפרנסן כמו שהביא הטור (או"ח סי' נא), וכדאיתא בגמרא (ברכות ד): אמר רבי אלעזר אמר רבי אבינא, כל האומר תהלה לדוד בכל יום שלש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא, מאי טעמא, אילימא משום דאיתא באל"ף ב"ת נימא אשרי תמימי דרך דאיתא בתמניא אפין, אלא משום דאית ביה פותח את ידך, נימא הלל הגדול דכתיב ביה 'נותן לחם לכל בשר', אלא משום דאית ביה תרתי. ופרש"י: דאית באל"ף ב"ת, ויש בו שבח הכנת מזון לכל חי], פא"י נוטריקון 'פ'ותח א'ת י'דך', והסופי תיבות של 'פותח את ידך' עולה חת"ך, שהוא שם המלאך הממונה על הפרנסה, על דרך מה שאומרים (בפיוט לראש השנה ויום הכיפורים) 'החֻזְרָא חַיִּים לְכָל חַי', ובא"ת ב"ש השם חת"ך הוא השם סא"ל.

וכך מסופר על הרה"ק העטרת צבי זלה"ה, שפעם אחת אחר התפילה בראש השנה אמר שנפל במחשבתו בשעה שאמר (בתפילת מוסף) 'מִרְאשִׁית קְזָאת הוֹדְעָתְךָ', שזהו השפעות הפרנסה שפוסקים למעלה בראש השנה על כל השנה, כי כזאת עולה חת"ך שהוא שם הפרנסה.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

בראש השנה מזכירים זכות הקרבת האיל לשם שמים

שהקב"ה מתרצה גם בהקרבת קרבן בהמה, ועם כל זה הוריד את בנו מעל גבי המזבח רק כאשר ציווה ה', ואחר זה עוד הקריב האיל במקומו לשם שמים, לכך אז זכה לברכות הגדולות 'כי ברך אברכך וארבה ארבה את זרעך'. ואז דייקא 'ויקרא אליו מלאך ה' שנית מן השמים', 'יען אשר עשית את הדבר הזה' שמנעת בשביל רצוני דוקא, 'כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך'. ובזה יובן מדוע לא נאמר לו מתן שכרו מיד כדיבורו הראשון המלאך שציווה אותו שלא לשחוט את בנו, כי מתחילה נצטווה רק להציל את בנו מן השחיטה, וגם זה היה ניסיון לראות אם יתכוון בכך להנאת עצמו, וכיון שעמד גם בניסיון זה ולא היתה כוונתו כי אם לשם שמים, שוב נאמר לו בשנית מתן שכרו שיזכה לשכר גם בעולם הזה.

בר"ה מזכירים זכות הקרבת האיל לשם שמים

מעתה נבין מה שהבאנו בריש מאמרנו: (ר"ה טז). אמר רבי אבהו, למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא, תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני. ולכאורה קשה, הרי כל הניסיון היה בעקידת יצחק ולא בהקרבת האיל שבא במקומו של יצחק, ואם רוצים להזכיר את עקידת יצחק היה מן הראוי להביא מאכלת לזכר מסירות נפשו של אברהם אבינו ע"ה שכבש רחמיו ועקד את בנו.

כי אכן אינו חידוש שהעלה את בנו לשם שמים, כי ידע שכך הוא ציווי ה' ואין מישהו אחר שהקב"ה חפץ שיקרב לפניו. אך כאשר אמר לו המלאך אל תעש לו מאומה, וראה איל אחר נאחז בסבך בקרניו, ומחמת ציווי ה' הוריד את בנו מעל גבי המזבח באותה כוונה, ועוד הקריב את האיל במקום בנו לשם שמים בלי הנאה כלל, זהו חידוש גדול.

לעקוד את בנו ולהעלותו לעולה, ואברהם אבינו עשה זאת בשלימות לשם שמים. ונתנסה גם בניסיון יותר גדול 'אל תשלח ידך אל הנער', שמצד עצמו ראוי שישמח בלבו שבנו יחידו נשאר לחיות. ועם כל ההנאה שבדבר, סילק כל נגיעותיו לצדדין ובגודל אהבתו וחיתתו לא עלה בלבו שום הנאת הגוף בעבור מניעת מיתת בנו, אלא כמו שהייתה כוונתו בציווי הראשון לשמו יתברך בלבד, כן היתה מחשבתו מיוחדת לה' יתברך לבד בלי שום פניית הנאת הגוף.

במניעת בנו מהעקידה בירר עבודת חייו לפרסם שמו יתברך

בכך בירר בירור אחר בירור עבודתו בכלימי חייו, שמעשיו של אברהם אבינו ע"ה תמיד היו לשם שמים, ופירסם שם שמים בכל העולם, כמו שכתוב (כא לג) 'ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם', ודרש ריש לקיש בגמרא (סוטה י). אל תיקרי 'ויקרא' אלא 'ויקריא', מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש ברוך הוא בפה כל עובר ושב, כיצד, לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו, אמר להם, וכי משלי אכלתם, משל אלהי עולם אכלתם, הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם, שכל מעשיו היו רק לפרסם שמו של הקב"ה בפי כל ברואי עולם. ולימד אותם שיש בורא לעולם דווקא בעת התעסקותם באש"ל, היינו בשעת א'כילה ש'תיה ל'ינה, כדי ללמדם בזה, שגם כאשר יתעסקו בענינים גשמיים כאכילה ושתיה, יעשו זאת לשם שמים. וכן גם כאן כאשר נצטווה להורידו והיה לו בזה הנאה סילק נגיעותיו כפי שלימד את כולם שגם בדברים שיש בהם הנאה יעשו לשם שמים.

המורם מדבריו, שעיקר התגלות אהבתו של אברהם ע"ה ניכרה והתבררה ביותר בהקרבתו את האיל רק לשם שמים שאז הרי נודע לו

איתא בגמרא (ר"ה טז). אמר רבי אבהו, למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא, תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

בקריאת היום של ראש השנה: וַיִּקְרָא מְלֹאָךְ ה' אֶל אַבְרָהָם שְׁנֵית מִן הַשָּׁמַיִם. וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה', כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׁכְתָּ אֶת בְּנֶךְ אֶת יְחִידְךָ. כִּי בָרַךְ אֲבְרָהָם וְהִרְפִּי אֲרָבָה אֶת זְרַעָךְ (כב טו-יז).

יש להבין מדוע היה לו למלאך ה' להתגלות שנית מן השמים, יכול היה לומר זאת מיד עם דיבורו הראשון 'אל תשלח ידך וגו' כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה', שכבר בשעת התגלות זו כבר עמד בניסיון וראוי לברכה עבורו ועבור זרעו, מדוע לא בירכו בהתגלות הראשונה.

הציווי להוריד את בנו מעל גבי המזבח היה קשה יותר מהקרבתו

ביאור יסודי כתב בזה בפנים יפות (בפסוק זה), שבמצוות יש שני פנים, ישנם מצוות שאין בהם הנאה כהנחת תפילין וציצית וכיוצא בהם, ויש מצוות שיש בהם הנאת הגוף כגון מצוות עונג שבת וכיוצא בה, ובוודאי המצווה שיש בה הנאת הגוף יותר קשה לקיימה לשם שמים ולא להנאת גופו. ומשום כך אף שאמרו (קידושין לט:): שכר מצוות בהאי עלמא ליכא, עם כל זה במצוות שיש בהם הנאת הגוף ומשבר הנאתו מעולם הזה ועושה לשם שמים יש לו שכר אף בעולם הזה מלבד אור הגנוז לו לעולם הבא, מידה כנגד מידה, מאחר ששבר את טבעו שכרו כפול ואף בעולם הזה מקבל שכרו. וידוע מה שאמרו משם החתם סופר ע"ה שיותר קל להתענות לשם שמים מאשר לאכול לשם שמים.

נמצא אם כן, שלאברהם היו שני ניסיונות זה קשה מזה, האחד היה

טעם למנהג תשליך בראש השנה

וקדושים באים בקושי, ואילו היה האיל מעשה תחבולת השטן היה בא הישר לידו בקלות ובנוחות.

בענין זה מסופר, שכשנבחר **המהר"ם שפירא** זצ"ל לאב"ד בלובלין שאל וחקר אם היו בין תושבי המקום כאלה שהתנגדו לו, וכששמע כי היו כאלה שמח ואף הזמינם אליו לקרבם, ואמר כי עכשיו הנהו מרוצה ונכנס לתפקידו הנעלה ברצון ואומץ, כי כל עוד חשב שפעולת בחירת הרב המקומי נעשתה בלי התנגדות כל שהיא היה לבו נוקפו מחשש שמא יש בזה משום מעשה ס"מ להכשילו ח"ו, ואילו עכשיו הוא בטוח שמאת ה' היתה זאת לטובתו ולטובת העיר, כי ההתנגדות מסמלת קדושה, וכראיה לדבריו הביא פירוש זה על אברהם אבינו במעשה העקידה.

מכיון שכך יוקשה מאד מדוע לאחר שנאמר לאברהם אבינו מן השמים 'אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה' (בראשית כב יב), מיד 'וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו (שם פסוק יג), מדוע לא חשש אברהם שהאיל הסבך בקרניו הוא רק מעשה תעתועים של השטן למנעו מלעקוד את בנו, הרי עד כעת עשה השטן ככל שביכלתו להפריעו ממעשה העקידה, ושמא אף כעת השטן מבלבלו במראה האיל?

בשם **המהר"ם שפירא מלובלין** מובא שאמר על כך דברים נוקבים, שמכיון שהאיל לא בא לידי אברהם בנקל רק בקושי כיון שהיה סבך בקרניו, מכך הסיק אברהם שאיל זה מקורו בקדושה, היות וכלל הוא בידיו שדברים טובים

ידועים דברי המדרש (ילקו"ש בראשית צט) המתארים את דרכו של אברהם אבינו ע"ה לעקוד את יצחק בנו ע"ג המזבח, המדרש מתאר כיצד השטן הצר את צעדיו והערים בדרכו מכשולות ופחדים כדי למנעו מן העקידה, בתחילה נדמה לו השטן כזקן המנסה לשכנעו שמשתטה הוא במעשיו לעקוד את בנו, ובהמשך נעשה לפניו כנהר שוטף עד שבאו המים עד לצווארו של אברהם שזעק 'הושיעני אלוקים כי באו מים עד נפש' (תהלים סט ב) עד שגער הקב"ה בשטן שילך לו.

ע"פ מדרש זה הביא **דרכי משה** (או"ח סי' תקפ"ג) בשם **מהרי"ל** טעם למנהג תשליך בראש השנה שהולכין אל הנהר ואומרין פסוקי וידוי ותשובה, והוא כדי להזכיר זכות העקידה שהלך אברהם אבינו לעקוד את בנו ובאו המים עד צוארו על ידי השטן.

ברבים מן תפוצות ישראל נהגו לומר בראש השנה ועשי"ת פרק ק"ל שבתהלים

(דברים ל ד), שלכל אדם יש קצה נסתר וחבוי בעומק הנפש שאינו נפגם לעולם, ואף אם נאמר שרצון האדם לשוב בתשובה אינו בשלימות רק מעורב בכוונות זרות שאינם לשם שמים, מכל מקום בודאי יש בו קצה אחד שהוא בשלימות בכונה טהורה לשוב אל השי"ת, ועל ידו יוכל לשוב ולהתרומם ולהשיג קרבת אלוקים, כי משם יקבץ ומשם יקחך (אור הגנוז לצדיקים - כת"י נצבים).

בשם **האבני נזר** מובא לבאר את ענין התשובה (נאות הדשא ח"ג עמ' קפ), שהנה לכאורה תמוה הרי ידוע לכל שכלי שרת שנטמא אינו ראוי לעבוד בו יותר בבית המקדש ואם עבדו בו עבודתו פסולה, וכמו"כ כשחטא אדם בעבירה הרי נטמא אבריו ואינו יכול יותר לעבוד בהם את השי"ת וא"כ כיצד תועיל לו תשובה? אך ההסבר הוא כנ"ל שכיון שיש באדם עומק פנימי שאינו נפגם לעולם והוא בעומק הלב ופנימיותו, כי באמת אף אם איש ישראל חוטא לפעמים אין החטא מעמקי הלב רק בחיצוניות אבל הפנימיות של ישראל טובה, על כן שייך שישבת בתשובה ממקום זה ומשם יעלה ארוכה לכל קומתו ואבריו, וזהו הפירוש **'ממעמקים קראתיך ה'** (תהלים קל א) מעומקא דליבא.

ותראה שאינו רשע כלל, וזהו שאמר דוד המלך ע"ה 'אשירה לה' בחיי אזמרה לאלוקי בעודי' (שם קד לג), היינו שבכח ה'עוד' המועט שנשאר בתוכי שהוא זך וטהור בזה אזמר לאלוקי.

ונראה להסביר עפ"י זה את פירושו הידוע של **הבעש"ט** על מאמר חז"ל (אבות ו ב) 'בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, ותמוה כי באם איננו שומעים את הבת קול באזנינו מה תועלת יש בהכרזתה? אלא ביאור הדבר הוא שכל הרהורי תשובה הבאים לאדם בליבו בכל יום הם כתוצאה מאותה בת קול שיוצאת מהר חורב ומכניסה יראה בלבבות (תולדות יעקב יוסף - קדושים). וביתר ביאור נראה לומר שאותו עומק פנימי וחבוי שיש לאדם שהוא תמיד טהור וקדוש קיומו הוא מחמת הבת קול שמזככת את האדם ומשאירה בו נקודה פנימית שאינה נפגמת לעולם.

זהו בעצם פירושו של **הבעש"ט** על הפסוק 'אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבץ ה' אלקיך ומשם יקחך'

שיר המעלות ממעמקים וגו' (תהלים קל, א)

ברבים מן תפוצות ישראל נהגו לומר בראש השנה ובכל יום מעשי"ת בתפילת שחרית את מזמור ק"ל שבתהלים שהוא 'שיר המעלות ממעמקים וגו', ושורש המנהג הוא על פי האריז"ל, וסודו מבואר בשער הכוונות (תפילות ר"ה פ"ז) והוא על פי הכתוב בספר יצירה (פ"א מ"ה) שבעולם ישנם עשרה עומקים וכן הוא בנפש, ובכל יום מעשי"ת אנו מעוררים עומק נוסף שבנפש עד שמתגלה ביוה"כ פנימיותנו שהיא תמיד זכה מכל רבב ונקיה מכל חטא.

כי בכל יהודי אף שנתלכלך בחטא רח"ל מכל מקום תמיד תישאר בו נקודה פנימית שהיא טהורה ונקיה מכל שמץ ופסול, ועל ידה יוכל לשוב ולזכך עצמו ולהתעלות למדריגתו הראשונה. וכך פירש **הרבי ר' ברוך ממז"ב** **זלה"ה** (בוצינא דנהורא ע' בנ"י) את הפסוק 'ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו' (תהלים לז י), שאף אם יהודי עושה מעשה שאינו טוב וסר לדרכי רשע מכל מקום לא ירשיע מכל וכל עד שלא ישאר בו משהו מן הטוב, אלא תמיד נשאר בו מעט שבו אינו רשע כלל, והתבוננת על מקומו ואיננו, תן דעתך להתבונן על אותו מקום מועט

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להפיץ ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישרים
ניצוב ועיסוק: שוקי קנר





איצרות ומיד ממעורבות



בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

עיקר הכוונה במצוות החג להמשיך היראה והאהבה לעולם

במאמר זה (מתוך מאמר ארוך שנדפס בליקוטים יקרים ראה) מבאר רבינו יסוד גדול בלימוד התורה ובקיום המצוות, ובכוונה העיקרית בכל מצווה ומצווה, שהיא להמשיך את אור אלקותו יתברך בתחתונים ולתקן עולם במלכותו יתברך על ידי המשכת אור החכמה לעולם כולו ולפרטיו, והוא מהעמודים היסודיים בנתיבות הדרך העולה בית א-ל על ידי אורה המביהק של תורת החסידות.

ובדבריו הקדושים עוקר המגיד טעות נפוצה אשר היא מכשול גדול בעבודת ה', והיא היות שהתורה נחלקת לכמה מיני חלקים, שהרי ישנם מצוות שכל מהותם וקיומם הוא עבודה שבמוח ובלב, כגון מצוות ואהבת את ה' אלקיך ואת ה' אלקיך תירא כו', ולעומת זאת יש מצוות שהם מעשיות לבד, - היינו שעיקר עניינם הוא לעשות מעשה המצווה כראוי וכנכון, כגון שיהיו התפילין עשויין ככל הלכותיהם, ולבנות את הסוכה באופן שסיכוכה ודפנותיה יהיו כראוי וכדומה, אם כן יש צד לומר, שבמצוות אלו הכוונה היא רק כעין "תנאי" בקיום המצווה, דהיינו שכדי שתהיה העשייה לשם גבוה ותחשב מעשה מצווה, בעיני שיקדם לה כוונה ודיבור שהיא כעין גילוי דעת על המעשה, אבל לכאורה עיקרה של המצווה היא העשייה המקדשת את הגוף, והכוונה אינה אלא טפל ו"מכשיר מצווה".

והנה אמנם צדקה דעה זאת בכך שהעשייה מקדשת את גוף האדם ובזאת מעלתה גדולה עד מאוד, אמנם עשו במחשבתם הזאת מטפל עיקר ומעיקר טפל. כי התורה וכל העולמות נבראו בחכמה, היינו שעיקר ומציאותה הפנימית של התורה וכל התר"ג המצוות הכתובות בה, הם השתלשלות מהחכמה העליונה, שדווקא בה ועל ידה נתלבש אור ה', כי אין רצון הקב"ה להשרות קדושתו על שום נאצל ונברא ונוצר ונעשה אלא על ידי אור החכמה.

ובפרט במצוות פרטיות שעל ידיהם נמשכת שפע ה'מוחי' לעולם כלומר את החכמה שהיא ידיעת הבורא יתברך, על האדם לדעת את הכוונה הפנימית של אותה מצווה, היינו בראש השנה שעיקר העבודה היא להמשיך את היראה לעולם, כי היא זמן קבלת עול מלכות שמים להמליך את הקב"ה על כל יושבי תבל, ובסוכות שהעבודה היא להמשיך את השפע של ה'מוחי' בדרך אהבה, היינו להתדבק בקב"ה שאורו חופף עלינו בחיבוק הנמשל בג' דפנות הסוכה וכמובא בשער הכוונות (הקדמת דרושי חג הסוכות), צריך שתהיה עיקר כוונתו להמשיך את אורו יתברך אל מחשבותיו בדרך היראה ואהבה ובהדגשת האור הפרטי של אותה מצוות ואותה זמן, כי זהו כללו של דבר, שעיקר המצוות הם המשכת החכמה לעולם, והגם שיש מצוות שעיקר הכוונה להמשיך אל המעשה כמו שפירט רבינו בכלל מצוות אלו שופר ולולב וסוכה, אמנם גם כאן הכוונה היא להמשיך את המחשבה אל המעשה, אבל מעשה בלי מחשבה חסרה בו הכוונה העיקרית בעשיית המצוות, שהם 'שלוחים' להמשיך את ה'מוחי' לעולם.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זיע"א לפרשת השבוע

אָמְרוּ בַּמִּדְבָּר (תנחומא ויגש סימן י) אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל הָיוּ מְכַבְּדִין אֶת הַמִּצְוֹת, שֶׁהֵן שְׁלֹחֵי, וְשִׁלְחוּ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ, אִם כִּבְדַת אוֹתוֹן כֵּאלִילוֹ לִי כִבְדַתְנִי, וְאִם בְּזִית אוֹתוֹן כֵּאלוֹ לְכַבּוּדִי בֵּית. עכ"ל המדרש. וְצִרְיָה לְתַת טַעַם מֵהוּ עֲנִין הַשְּׁלִיחוֹת, מִשְׁמַע שְׁחוּץ מֵעִינֵי הַמִּצְוֹה עֲצָמָה יֵשׁ בְּחִינָה נּוֹסֶפֶת שֶׁל אֲלֻקוֹת מִמֶּשׁ בֵּאֵה 'עַל יַד' הַמִּצְוֹה וְהִיא נִעְלָה מִמֶּנָּה וְאִשֶּׁר עַל שְׁמָה נִקְרָאת הַמִּצְוֹה שְׁלִיחַ.

וְאֶפְשָׁר לֹמַר כִּי אָמְרוּ בְּזֵהר (יתרו פב:) תַּרְי"ג פְּקוּדֵי אֵינּוֹן תַּרְי"ג עֵיטֵין תַּרְי"ג מִצְוֹת הֵם תַּרְי"ג עֲצוֹת, פְּרוּשׁ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִתַּן מִצְוֹת לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם עֲצָה טוֹבָה לָהֶם, שֶׁעַל יָדָם יוֹכְלוּ לְהִתְדַבֵּק וּלְהִתְקַשֵּׁר עִמּוֹ יִתְבַרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דברים יא כב) 'וְלִדְבָקָה בּוֹ', וְהִקְשׁוּ רַז"ל (כתובות קיא.) וְכִי אֶפְשָׁר לְדָבֵק בְּשִׁכְיָנָה, וְהָא כְּתִיב (דברים ד כד) 'כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אֲכַלְהָ הוּא', וְזֹאת הַעֲצָה הַיְעוּצָה מֵאִתּוֹ יִתְבַרַךְ כְּדִי שְׁנוּכַל לִידְבֵּק בּוֹ, וְשִׁלַּח אֱלֵינוּ וְצִוּנוּ הַמִּצְוֹת כְּדִי שֶׁעַל יָדָם נוּכַל לִידְבֵּק בּוֹ, וְנִמְצָא שֶׁהֵם שְׁלִיחִים אֵלֵינוּ מֵהַקְּב"ה, כְּדִי שְׁבִאֲמִצְעוֹתָם נוּכַל לִידְבֵּק בּוֹ, שֶׁהוּא לְשׁוֹן (בבא בתרא כא.) צוֹתָא וְהִתְחַבְּרוּת.

וְהֵנָּה כְּמוֹ שֶׁהַעוֹלָמוֹת נִבְרְאוּ עַל יַדֵּי מַחְשְׁבָה וְהַכֵּל וְדַבּוּר וּמַעֲשֵׂה שֶׁהַמַּחְשְׁבָה מוֹלִידָה אֶת הַבַּל הַלֵּב שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ הַקּוֹל וְהַדִּיבּוּר, וְהַדִּיבּוּר נִשְׁתַּלְשֵׁל מֵהַמַּעֲשֵׂה, כִּי רֵאשִׁית הִיא הַמַּחְשְׁבָה בְּתַחִלָּה נִבְרָא עוֹלָם הַמַּחְשְׁבָה שֶׁהוּא עוֹלָם הַבְּרִיאָה, וְאַחַר כֵּן הַהֵבֵל הַלֵּב הַנִּמְשָׁךְ מֵהַמַּחְשְׁבָה הַמִּתְפַּשֵּׁט לְשֵׁם, וְהַדַּבּוּר שֶׁהוּא עוֹלָם הַיְצִירָה, וְאַחַר כֵּן הַמַּעֲשֵׂה עוֹלָם הַעֲשִׂיָה, כֵּן יֵשׁ מִצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּמַעֲשֵׂה, כְּמוֹ סִכָּה וְלֹלֵב וְשׁוֹפָר וְכִיּוֹצָא בּוֹ וְבָהֶם תִּיקוֹן מִצִּיאוֹת הַמַּעֲשֵׂה שֶׁהִיא קִבְּלַת עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְיֵשׁ שְׁתֵּלוּיִן בְּדַבּוּר, כְּמוֹ תוֹרָה וְתַפְלָה וְעַל יָדָם מִמְשִׁיכִים הַדִּיבּוּר לַחַיִּית הַחַיִּית הָאֲמִצְעִי שֶׁל הַעוֹלָמוֹת, וְיֵשׁ בְּמַחְשְׁבָה, כְּמוֹ אֶהְבָּה וְיִרְאַה שֶׁהֵם אוֹתִיוֹת ל' ה', וְעַל יָדָם מִמְשִׁיכִים אֶת הַחַיִּית הַפְּנִימִי שֶׁהוּא בְּחִינַת הַבַּל.

אֶף אִף אוֹתוֹן שְׁתֵּלוּיִן בְּדַבּוּר אוֹ בְּמַעֲשֵׂה צִרְיָה שִׁיְהִי מְעַרְבַּ בְּהֵם הַמַּחְשְׁבָה, כִּי הִיא רֵאשִׁית הַכֵּל כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל, שֶׁהַמַּחְשְׁבָה הִיא מְקוּר לְדִיבּוּר וְלַמַּעֲשֵׂה וְלִכּוֹן מְבַלְעֵדִי הַמַּחְשְׁבָה שֶׁעַל יָדָה מִמְשִׁיכִים מֵאוֹר הַחֲכָמָה - אֵין בָּהֶם חַיִּית, וְעוֹד מֵה לּוֹ בְּעֵשִׂית הַמִּצְוָה אוֹ בְּלִמּוּד אִם אֵין כְּפִנְתּוֹ וּמַחְשְׁבָתּוֹ רְצוּיָה וְדַבּוּקָה בּוֹ יִתְבַרַךְ כִּיוֹן שֶׁכִּבֵּר נִתְבָּאֵר שְׁתַּרְי"ג מִצְוֹת הֵם עֲצוֹת לְהִידְבֵּק בּוֹ יִתְבַרַךְ וְזֹאת כֹּל תַּכְלִיתָם.

וְיָמָה גַּם (זוהר פנחס רכח:) שֶׁבְּכֵל מִצְוָה וּמִצְוָה כְּלוּלִים בּוֹ כֹּל הַתַּרְי"ג כִּיוֹן שֶׁכֵּל מִצְוֹה הִיא חֵלֶק מֵהֶאֱחָדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְכִשְׂאֵתָה תּוֹפֵס חֵלֶק מֵהֶאֱחָדוֹת אֵתָה תּוֹפֵס כּוֹלוֹ, וְלִכּוֹן כְּשֶׁאֲדָם עוֹשֵׂה מִצְוֹה בְּשִׁבִיל לִידְבֵּק בְּבוֹרָא יִתְבַרַךְ נִחְשָׁב שֶׁהוּא מְקִיִּים אֶת כֹּל הַמִּצְוֹת, וְכֵאלִילוֹ מֵעֵלָה אֶת מִידַת הַמִּצְוֹה שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה וְכַדְלָקְמָן - וְלִכְפָּה צִרְיָכָה כֹּל מִצְוָה לְהִיֹּת בְּכּוֹנֵה לְעֵשׂוֹת רְצוֹן קוֹנּוֹ וּבְדַחִילוֹ וְרַחִימּוֹ, כִּי מִדַּת הַמִּצְוָה עֲנִיּוּנָה הַפְּנִימִי שֶׁל הַמִּצְוֹה דֵּהֵינּוּ הַשְּׁכִינָה מְקוּמָה וְשִׁרְשָׁה בֵּין תַּרְי"ג דְּרוּעֵין (זוהר נשא קמא:) מְקוּם הַשְּׁכִינָה וְדִבְיָקוֹתָהּ בְּסִפְרִיוֹת הַעֲלִיוֹנוֹת - הוּא בְּשֵׁנֵי זְרוּעוֹת קוֹמַת הַקְּדוּשָׁה הַנִּקְרָאת "זַעִיר אֲנִפִּין" שְׁבָה נְכַלְלִים הַשְּׁפַעַת כֹּל הַמִּידוֹת, וְזְרוּעוֹתֶיהָ שֶׁל קוּמָה זֹאת הֵם שְׁנֵי הַמִּידוֹת הַמְּכוּנוֹת זְרוּעוֹת שֶׁהֵם אֶהְבָּה וְיִרְאַה, וְכִשְׁעוֹשֵׂה הַמִּצְוֹה בְּאֶהְבָּה וְיִרְאַה הוּא כְּמַחְבֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהוּא הַשְּׁפַעַת

שפע משני הזרועות שהם אהבה ויראה.

לכן צריך לזהר מאד בעשית המצות, או בתורה ובתפלה כי הם גם כן נקראים מצות, שיהיו בדחילו ורחימו ובכוננה רצויה ודבוקה לבוראו בעשיתה, אף אם היא מצוה קלה מהקלות, כי כלם מסוג אחד הם, שכולם נשתלשלו מהחכמה, והאור הנמשך על ידיהם הוא אור אחד - אור החכמה שהוא ידיעת ה', ולכן אין חילוק לענין זה בין מצוה קלה לחמורה.

ואפשר שלזה כונו גם כן רבותינו ז"ל באמרו במשנה (קידושין לט): כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ, וכל שאינו עושה מצוה אחת אין מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו ואינו נוחל את הארץ וכו', לכאורה מלת אחת מיתרת, כי באמרו מצוה די והנה ממילא משמעה אחת דבלשון רבים אמרינן - 'מצוות', הגם שדרשו רבותינו ז"ל (שם) אחת יתרה על זכותיו שהיה קודם לכן חציו זכאי וחציו חייב ועכשיו נעשה רובו זכאי עם כל זה דברי תורה הם כפטיש יפוצץ סלע ומתפרשין לכמה טעמים, ואפשר שגם להג'ל כונו, וכך פרושו, העושה מצוה, רוצה לומר אפלו איזה מצוה מה שיהיה, אפלו מאותם התלויים במעשה שהווה אמינא שעיקר עניינה אינה דווקא הדביקות כמצוות התלויות במחשבה שפשוט שכל עניינם הוא הדביקות בה, יהיה אחת, פרוש כונתו יהיה רצויה ודבוקה במחשבתו לעשות נחת רוח לפניו ולעבד עבודתו שהיא כוונה אחת בכל המצוות ואין בזה הפרש בין מצווה קלה לחמורה, ובדאי בזה מטיבין לו ומאריכין לו ימיו.

ומה גם שכל מצוה ומצוה תלויה בשרשים עליונים לתקן העולמות העליונים שמלבד קבלת העול שבמצוה לעשות נחת רוח ליצורו, יש גם בכל מצווה שורש פרטי לתקן איזה מידה בעולמות העליונים, כלומר לכל מצוה יש צינור מיוחד הממשיך שורש משרשי החכמה העליונה באופן המיוחד אל כוונת מצוה זו, כמו שופר המעורר עולם היראה, כמו שכתוב (עמוס ג א) 'אם יתקע שופר בעיר וגו', ויש שמעוררים האהבה כמו סכה ולולב וכיוצא שהם להמשיך את שפע החסד, וכתוב (קהלת ג א) 'לכל זמן ועת לכל חפץ', יש זמן מיוחד לעבודת היראה ויש זמן מיוחד לעבודת האהבה, וצריך בעשיתם לעורר שרשם, כמו בראש השנה צריך לעורר מדת היראה שהוא דין, ולכן אז תוקעים בשופר המעורר עולם היראה כמבואר (ראש השנה י): כי בראש השנה נברא העולם (בראשית רבה יב טז) והעולם בתחלה במדת הדין היה, ואחר כך שתפו עם מדת הרחמים, כמו שכתוב (תהלים עו ט) 'משמים השמעת דין ארץ יראה

ושקטה', שהוא רומז לזה שמתחלה בתחילת הבריאה יראה מחמת מדת הדין, ואחר כך שקטה מחמת מדת הרחמים (עיין שבת פח).

נמצא שבראש השנה שאז מתחדשת הבריאה, עת לעורר ולהמשיך מדת היראה, כי כן מוכרח להיות התחדשות הבריאה בסדר שנברא בתחילה, ורק על ידי כן יכול להיות לה קיום, ובימי החג וכיוצא צריך לעורר מדת האהבה אשר כסדר הבריאה - מוכרחת להשתתף במידת היראה שבה בריאת העולם, ולכן מונעגים בלולב ויושבים בסוכה, וכיוצא בשאר מצות, כל אחת ואחת לפי ענין שרשה צריך לעורר ולתקנה ולעשותה כמאמרה כפי הכוונה שבה נאמרה - ולא במעשה לבד, ובדאי אם יעשה האדם כך יתדבק ויתחבר ויתקשר בקדשה העליונה.

נמצא המצוות נעשו שלוחים מאתו יתברך אלינו בכדי להתדבק בו, כי זולתם אי אפשר כנ"ל, כי על ידי המצוות מקימין (דברים יג ה) 'ובו תדבקו', וזהו שאמרו ששלוחו של אדם כמותו, שעל ידם נדבקים בבורא יתברך שמו ממש.

ופשיטא בלמוד התורה ובעבודה שבלב זו תפילה (תענית ב.) על אחת כמה וכמה שעיקר העבודה היא בלב יותר ממצוות שבמעשה, צריך האדם להתדבק מאד מאד בדחילו ורחימו ובהתלהבות גדול כי כל תכלית מצוות אלו שהם בדיבור ובמחשבה הוא ההתלהבות והאהבה והיראה שעל ידם ממשיך רוח חיים לעולמות, כמו שמבאר בדרושים הקודמים (סימן ק"ח ד"ה ויש לומר על פי רמז).

ואין צריך לומר שצריך האדם לשמור פיו ולשונו מפל דבור, ואפלו דבר הרשות החמירו רז"ל (ברכות יד.) קדם התפלה, כמו שאלת שלום, פי אף זה אפילו דבר הרשות פוגם קדם התפלה, פי ידוע (בראשית רבה יב יד) שהעולם נברא על ידי מחשבה ודבור ומעשה, וראשית הכל הוא המחשבה שבו נברא העולם בראש כי ממנו יצא הדיבור, והדבור הוא ענף המחשבה כי המחשבה מוציאה הבל ומהבל נעשה קול ודיבור כמבואר לעיל, והמעשה הוא ענף הדבור כי הדיבור הוא המחיה את המעשה, וכמו כן האדם בקומו משנתו שהוא נעשה בריה חדשה חדשים לבקרים, אם יברר תחלת דבריו דברי הרשות, ופשיטא דברים אשר לא כן דברים אשר אינם נכונים, כלומר דברי שטות או דברי גנאי ודברים אסורים, אף אם יתפלל ויעסק בתורה אחר כך, הכל כל מה שידבר בתורה ובתפילה מסתעפין ונמשכין אחר הדבור הראשון שדיבר קודם לכן, וממילא לא יוכל לדבק מחשבתו להקב"ה.

כי כמו שהדבור הוא ענף המחשבה וטפלה אליו כיון שכל כוח הדיבור הוא מהמחשבה, כן הדבור השני אל הראשון כח הדיבור השני הוא ענף הדיבור הראשון אף אם היה מענין אחר, כלומר שהכח הפנימי שנתלבש בדיבור הראשון הוא עצם כח המחשבה, וכח המחשבה שמלוכב בדיבור השני נמשך מכח המחשבה הראשון ולכן הוא נטפל אל הראשון, כמו שכתוב בזהר (קדושים פג.) ובכתבי האריז"ל (שער המצות פרשת יתרו) בענין כבוד אב הגדול, מפני שאחיו הכבוד נוטל חלק העקרי מכח ההולדה היינו כוח השורשי שממנו מקבלת האם את כח ההולדה מבעלה, ושאר אחיו הם המסתעפין ממנו וענפים אליו, כן הוא כאן כח הדיבור הראשון מקבל את המחשבה הראשונה שאליה נמשך שורש כח המחשבה, וממנו נמשך לאדם אחר כך עוד כח מחשבה לדבר עוד דיבורים, ואם הדיבור הראשון לא היה בדביקות הקב"ה, יקשה עליו לקשר אחר כך את שאר הדיבורים, ולכן יזהר האדם שיקדש ויטהר דבורו הראשון, ויזכר מחשבתו הראשונה שתהיה דבוקה בקדשה, כדי שימשך אליו כל שארי הדיבורים שאחריה, ואחר כך פשיעמד בתפלה מתוך שמחה של מצוה כמו שקדש דבורו ומחשבתו כנ"ל כי בשמחה אותיות 'מחשבה', שהשמחה נמשכת על ידי מחשבות קדושה, בודאי יענה בתפלתו.

ומה גם אם תפלתו תהיה זכה וברורה על ידי שיקדש את כח הדיבור שבו קודם התפילה, בודאי ההבל הקדוש היוצא מפיו יתדבק ויתחבר עם ההבל העליון הדבוק אליו ונכנס אליו בתמידות כמבואר לעיל שבפסוק ויפח באפיו רוח חיים נרמז סדר ההשתלשלות אשר הקב"ה "מגיד" - ממשיך - מ"ראשית" מהחכמה בסדר ההשתלשלות עד "אחרית" הנשמה שבגוף שבעולם העשיה - אם אינו מקלקל מעשיו ופוגם בהמשכה זו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה יד, ט) על פסוק (תהלים קנ, ו) כל הנשמה תהלל יה, על כל נשימה ונשימה שהאדם נושם, ויוצא ההבל ממנו מתתא לעילא מלמטה למעלה, כשנושם מכניס לקרבו הבל, ולאחר שמוציא מפיו ההבל הוא חוזר לשרשו, וחוזרת אליו מעילא לתתא וכשחוזר ונושם מתחדשת שוב ההמשכה של ההבל הנמשך מההבל העליון להחיותו, ובדאי באופן זה שתפלתו זכה וברורה אז הוא מתקשר לשורש האלוקי שמשם הוא נאצל ומתחדש שם, בנקל יוכל להתחבר חלק אלהות אשר בתוך האדם אל שרשו אם יכוין לקשר את ההבל היוצא מפיו לשורשו באור החכמה, אזי החכמה חוזרת וממשיכה אליו חיות חדש על ידי ההבל, הנקרא 'אור חוזר' משום שהוא נמשך מכח התעוררות האדם לדבק עצמו לשרשו.



קוד הקורא אלו

מאוצרות שיחותיו נשיעוריו של
הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

חודש אלו • ראש השנה

חדש!

לשמיעת השיעורים
קו "מחברים"
02-803-9999

מוציא לאור



תמונות כלי הכסף באדיבות הצורפים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים